

הישיבה השמונים-ושלוש של הכנסת השביעית

יום שני, כ"ה סיון תש"ל (29 יוני 1970)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.03

א. הזדעת ראש הממשלה על המצב המדיני

השלום הוא ענייניו החיוני ומשאת-נפשנו היקרה ביותר. שלום פירושו הפסקת ההרג, הסכם על גבולות בטוחים ומוכרים, הפניית משאבים יקרים ליצירה המרית ורוחנית, תחלת של שיתוף-פעולה וסיכוי של אחווה בין עמים. השלום - הוגים בו הורים ורעים, מהנכים ומפקדים. כולנו בוטחים בכוחנו ובצדקתנו וגושאים נפשנו אל השלום ונכונים לקלוט כל רמז המלמד על אפשרות השלום. רגישותנו זו לקראת פעמי השלום היא גם מקור לערות רבה ולבחינה מפוכחת של כל אינדיקציה, שמא גולדה אשליה, שמא נחליף את המצוי המאכזב ברצוי הנכסף, ומאיך גיסא שמא נחמיץ, חלילה, אפשרות כלשהי להתקרב אל השלום.

אנו עוקבים, כפי שאומרים, בשבע עיניים, אחר המתרחש בזירה הערבית ולומדים את המצב באופן בלתי-פוסק. צערי עמוק על שאיננו יכולה להודיע היום לכנסת כי אכן באה בקרב מנהיגי ערב התמורה המיוחלת וכבר נתגלתה אפשרות ממשית להתחיל לדבר במקום שנהאנוסים להמשיך ולהתגונן מפני תקפינו.

חברי הכנסת. מאז הדיון במליאת הכנסת ב-26 במאי לא חלה הקלה במצב באזור. אדרבה, אירעו התרחשויות קשות ואכזריות בזירה הבטחונית-הצבאית. ההפרה של הפסקת האש על-ידי שליט מצרים בחזית הדרומית נמשכה ואף התפשטה לזירות אחרות, במזרח ובצפון. אין ספק כי המעורבות הסובייטית המיבצעית עוררה את כל שוחרי המלחמה בממשלות ערב ובארצות ערב. ההשתלבות המיבצעית הסובייטית הנמשכת הפיחה רוח חדשה בדגלי התוקפנות באזורנו. אירגוני המחבלים נישאים על הגל הגואה, עד כדי סיכון יציבותן של מדינות שבשכנותנו, ואילו השליטים במדינות אלו מסתגלים, אם גם באונס, לעיקרי דרישותיהם ומעניקים להם מעמד מוכר וחופש-פעולה רב.

יום יום היינו עדים לדו-לשוניות מצד שליטי ערב, המראים פנים של שותרי שלום לעיני מצלמות הטלוויזיה, בעוד שהם ממהרים להשמיע את האמת כשהם מדברים אל עמיהם וכשהם נותנים פקודות לצבאותיהם.

על נאומו של נאצר ב-1 במאי כבר עמדתי בהודעתי בכנסת ב-26 במאי. היה זה נאום תוקפני הקורא למלחמה. כבר אז הכרזו נאצר, בין השאר, כי ב-15 הימים האחרונים חל שינוי, כפי שאנו רואים, וכוחותינו גוטלים את היזמה בפעולות צבאיות נועזות באוויר וביבשה. באותו נאום שבו הודיע נאצר כי יפציץ גם מטרות אזרחיות בישראל סיפר כיצד שיקמה בדי-המועצות את צבאו ללא תמורה כספית וכיצד היא מוסיפה להורדם לו נשק מכל הסוגים. הוא חזר והצדיק את מדיניותו

היזר י. נבון:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה מפי ראש הממשלה על המצב המדיני. רשות הדיבור לראש הממשלה.

ראש-הממשלה ג. מאיר:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. ממשלת ארצות-הברית הביאה לאחורונה לידיעתנו תכנית של יזמה מדינית אשר מטרתה הוגדרה בפומבי על-ידי שר החוץ האמריקני, מר רוג'רס, כמיועדת "לעודד את הצדדים להתקדם לקראת שלום צודק ובר-קיימא". התכנית, כפי שנמסרה לנו, הובאה כמובן לעיונה של הממשלה, ואנו נתונים בדו-שיח הדוק עם ממשלת ארצות-הברית בנושא חשוב זה, הנוגע באופן כה חיוני להווייתנו הלאומית והמדינית.

מאחר שממשלת ארצות-הברית לא נתנה פומבי לעיקרי תכניתה ולפרטיה אין בדעתי בשלב זה לדון בנושא במליאת הכנסת, שהרי אין צדיכים מצדנו לפרסם תכנית שנמסרה לנו לא לפרסום.

הפרטים בדבר היזמה האמריקנית הובאו גם לידי-עתה ולדיונה של ועדת החוץ והבטחון של הכנסת אשר מתפקדה וסמכותה, בין השאר, לדון בנושאים אשר הביורו במליאת הכנסת אינו יפה להם, בייחוד בשלבים אשר מטעמים מדיניים או בטחוניים עדיין מן הנמנע לדון בהם בפומבי במליאה.

חברי הכנסת, ברור לי כי הציפייה של הכנסת לקבל דיווח מוסמך על היזמה האמריקנית היא טבעית ומובנת. דיווח מוסמך לא זו בלבד שהיה מעמיד דברים על דיוקם, בנושא המלווה פירסומים ופרשנות שאינם מקפידים תמיד על הדיוק, אלא שהוא גם תנאי עיקרי לדיון רציני ופורח. עם זאת, בטוחה אני כי הכנסת תבין לסיבות המונעות עדיין את הממשלה מלשרת את הכנסת על-ידי גתנית מידע מוסמך. הכנסת יכולה להיות סמוכה ובטוחה כי ממשלת ישראל תקפיד על נהוגיה וחובותיה של הדמוקרטיה הישראלית, והנושא יובא לדיון במליאה בעתו כאשר הנסיבות תאפשרנה ותחייבנה דיון כזה.

עתה הנני רואה לנכון להעיר הערות אחדות בעניינים מדיניים.

המדיניות הישראלית מבוססת על חתירה מתמדת לשלום עם כל אחת ממדינות ערב השכנות. לפיכך הגנו עוקבים ומתחקים אחר כל גילוי של נכונות לשלום מצד הגורמים המעורבים במישורן בסיכסוך הנורא. על-פי הגיון זה אנו מקדמים בברכה כל סיוע מדיני כן מצד גורמים מדיניים המנסים להשפיע על מדינות האזור לכוון פניהן אל השלום, לחדול לירות ולהתחיל לדבר.

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג
— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (מאיר) —

אש, ובהיותה זקוק לתקופת רגיעה כדי להיערך לשלבי מתקפה ולהצבת מערכות טילים חדשות, החליט לעשות את כל הכוננות התוקפנית תוך התנגדות להפסקת אש כפשוטה ובהסוואה של הסכמה להפרדה זמנית ומותנית.

קיים ההבדל המהותי מבחינה צבאית, מדינית, מוסרית ומשפטית, בין הפסקת אש כפי שהוחלט עליה במועצת הבטחון ובין הפוגה מוגבלת ומותנית, כפי שמציע נאצר וקורא לה "הפסקת אש".

בעוד הפסקת אש כללית ובלתי-מוגבלת נועדת לשמש שלב מעבר ממלחמה לשלום, הרי ההתחכמות להציע הפסקת אש מותנית ומוגבלת נועדת להשיג תקופת מעבר הדרושה לו לקראת חידוש המלחמה ביתר שאת. מבחינה צבאית זקוק נאצר לתקופה כזו כדי לחזק את ביצוריו לאורך הקו, לשקם את בסיסיו ומיתקניו שנפגעו על-ידי חיל האוויר הישראלי, ובעיקר — לאפשר התקנת טילים סובייטיים במטרה להשיג מטריה אווירית ולנסות למנוע את חיל-האוויר שלנו מלשתק את הארטי-ליה המצרית המופנית כלפי מוצבינו ולאפשר לו לנסות לצלוח את התעלה.

אם תתקבל הצעתו של נאצר להפוגה לתקופה קצובה, הרי חידוש האש בתום התקופה הזאת יוכה בעיניו ללגיטימציה. התוקפן יוכל לטעון כי הוא גקי מהתחייבויותיו והוא רשאי לחדש את המלחמה.

התנגדותו העקיבה של נאצר להפסקת אש כפשוטה מעידה כי עודנו מודרך על-ידי החלטות ועידת חארטום, שאין להן ולשאיהם שלום ולא כלום.

אם היה ספק בלבו של מישהו לגבי כוונותיו האמיתיות, הרי בא נאצרו האחרון של נאצר בבנגאוי ב-25 לחודש זה, שבו הצהיר בגילוי-לב הראוי לשבח על כוונותיו.

כדי למנוע כל הסכם שלום בין ישראל לבין מדינה ערבית כלשהי, מפיה נאצר איבה ומקפיד לשנות אופי כל-ערבי לסיכסוך. נאצר אמר למאוינו: "עמכם במצ-רים לא יסכים בשום פנים ואופן לכל מקח-ומכר על על הנסיגה. סוריה לפני מצרים. הגולן לפני סיני. הודענו זאת ואנו חוזרים ומודיעים פעם נוספת — אילו רצינו נבטיגה מסיני, היינו מגיעים להסכם עם ארצות-הברית לפני שנתיים. אולם דחינו זאת ואמרנו כי נסיגה מסיני אינה הפעולה העיקרית. אולם ירושלים, הגדה המערבית והגולן קודמים לסיני". כיצד אפשר לפרש דברים אלה כאות מבשר נכונות להסדר שלום?

אולי יש בדברים אלה כדי ללמדנו על הסיבות לתוקפנות הסורית האחרונה ברמת הגולן ועל הנסיון המתואם בין שלטונות מצרים וסוריה ליצור עובדות צבאיות ולהגביר את הלחץ הצבאי על ישראל בד בבד עם הנסיון להביא לידי לחץ פוליטי עלינו.

נאצר מפרש ואומר: "אנו מתכוונים למערכה הגדולה נגד ישראל הנתמכת על-ידי סוכנות האמריקאליים ובדאשם ארצות-הברית. אנו אומרים: אם יזכו העניינים לטיפול מדיני, או אם ייפתרו העניינים בדרך צבאית, הרי אנו לא נסכים בשום פנים לדבר שהוא פחות מנסיגה מכל השטחים הוערבים הכבושים. ושיחרור כל השטחים הערבים הנעגלים. כל לא נסכים בשום פנים ואופן לוותר על זכויות העם הפלשתינאי בארצו ובמולדתו פלסטין".

לא-יקום הפסקת האש, קרא להגברת המלחמה נגד ישראל. האם באמת ניתן גלולת בנאום זה הבעת נכונות למשא-ומתן לשלום? הסכמה לחזור ולקיים החלטת הפסקת האש? — לנאצר היתה מטרה אחת ויחידה בנאום זה: פנייה אל הנשיא ניקסון בדרישה למנוע מישראל רכישת נשק חיוני להגנתה, להפסיק סיוע כלשהו מארצות-הברית לישראל, וכלשונו של נאצר חד וחלק: "על ארצות-הברית למנוע מישראל סיוע כלשהו, מדיני, צבאי או כלכלי". ראוי לשים לב לדברים אלה של נאצר, בשלב זה במיוחד. ולא יהיה למותר להזכיר כי פנייה דרמטית זו אל הנשיא ניקסון באה בעת שמצרים מוסיפה לקבל מברית-המועצות שפע של נשק חדיש, ללא הגבלה וכמעט ללא תמורה כספית, ובעת שטילים טוויסיים סובייטיים עומדים לשירות הל-חמה המצרית.

לאחרונה, ב-14 ביוני, בראיון בטלוויזיה החינוכית האמריקנית, העמיד נאצר פנים חסודות והבהיר את תנאיו להסדר. אך שימו לב: כאשר המראיון לחץ עליו בשאלה אם יסכים להכיר בישראל אפילו בתוך גבולות ה-4 ביוני 1967 — השיב נאצר: "ובכן, כמובן יש כאן בלבול. אנו תמיד מדגישים את זכויות העם הפלש-תינאי, באופן שאם תוגשם הנסיגה וכן יוגשמו זכויותיו של העם הפלשתינאי — ייווצר מצב חדש".

הופעתו זו של נאצר נתפרשה בתווים מסויימים, משום-מה, כסימן מבשר טובה. אולם, ככל שאנו חוזרים וקוראים דבריו אלה של נשיא מצרים, כן גוברת תמיהתנו על אלה שאינם מבינים את תכנם האמיתי החמור. כיצד אפשר להתעלם מן העובדה כי לכל הסדר מדיני מתנה נאצר במפורש שני תנאים מוקדמים, המונעים כל הסדר? כיצד אפשר לא להבין כי תנאי מוקדם בדבר התחייבות לנסיגה ישראלית מלאה מכל השטחים "והחזרת הזכויות" — לפי דבריו "של העם הפלשתינאי במולדתו" — מעי-דים על היפוכה של הנכונות לשלום? לנו מחזור היטב כי לתנאים אלה, הגדרשים על-ידי נאצר, נועדת משמעות פשוטה ויחידה: אלה הם תנאים לחיסולה של ישראל כמדינה יהודית ריבונית בשטחה על מנת שבמקומה תקום פלשתינה דמוקרטית נוסח עראפאת.

אנו, שלא רצינו במלחמה שכפה נאצר עלינו, מוכנים וקוראים למשא-ומתן לשלום ללא תנאים מוקדמים, ללא אולטימטומים, ואילו נאצר אשר ניגף במלחמה שהכריז עלינו כדי לחסל את ישראל, קם להציג לנו תנאים אולטי-מטיביים להפסקת אש והסדר שמשמעותם היא להשיג אותו ייעוד — חיסול מדינתנו.

באותה הופעה, כאשר נשאל נאצר בעניין הפסקת האש, השיב שהיה מוכן לקבל הפסקת האש לכל היותר לשישה חודשים, בתנאי שתקופה זו תשמש להסדרת הנסיגה של ישראל לגבולות ה-4 ביוני 1967.

חבר הכנסת, כידוע הפסקת האש, כפי שהחליטה עליה מועצת הבטחון ב-6 ביוני 1967 וכפי שקיבלה כל הצדדים — איננה מוגבלת בזמן ובכל תנאים שהם. מדינות ערב היו מעוניינות ביותר לקבל את ההחלטה כאשר היו צבאותיהן מוכנים, שטחיהן חשופים ומשט-ר יהן בסכנת התמוטטות מבית. אך כבר באביב 1969, כאשר הרגיש נאצר כי כוחו עמו לחדש את התוקפנות, הדיע על ביטול הפסקת האש ופתח במלחמת ההתשה נגד ישראל. עכשיו, לעומת התביעה הישראלית להפסקת

לא מתוך חולשה ורפיון או רוצים בהחשת השלום. לנו אין כל קושי פסיכולוגי לגלות רצוננו זה, כפי שגששה הדבר בהזדמנויות שונות בפי דובריה המוסמכים של ממשלת ישראל.

כוחותינו עומדים איתן בקווי החזית. חיל-האוויר הישראלי פועל ביעילות בביצוע משימותיו. חיילינו פשוט אל מעבר לקו התעלה כדי להזכיר לשליט מצרים שלא יתן לו להכתיב את קצבה והיקפה של מלחמת ההתשה. אמונתנו בכוחנו העצמי אינה משבשת את שיקול-דעתנו; ואם אויבנו מקוים לרפיון ולחולשה פנימית בישראל, הם יופתעו, בעתיד כבעבר, מכוח-העמידה הנפשי של העם בישראל במבחניו.

חברי הכנסת. ממשלת ישראל דבקה בעיקרי מדיניותה כפי שהתבטאו בקווי היסוד של הממשלה ובהודעותיה המוסמכות, ואינה רואה סיבה לשנותן.

מדיניות זו מניחה מרחב רב להתקדמות אל השלום וכוללת מושכלות בסיסיים אשר יבטיחו קיומה, בטחונה ועצמאותה של ישראל. בעקרונות אלו של ממשלת ישראל יש כל היסודות הדרושים לשלום, ושלוש של כבוד הדדי עם שכנינו. לפי עיקרי מדיניות זו נוסף לפעול להחשת השלום.

הדבר היחיד שמונע עדיין את הגשמת השלום הוא העדר נכונות מצד שכנינו לשים קץ למלחמה ולעשות שלום עם מדינה יהודית ריבונית. אנו מאמינים באמונה שלמה שכל עוד נדע להבטיח קיומנו, תבוא גם נכונות זו מצד שכנינו.

1. הודעות הסיעות

למן הצהרת בלפור ועד לתכנית החלוקה, מאז 1948 עד 1967 ועד היום, לומר בגלוי כי מגמתן ותכניתן — כפי שהן מתכננות ומתכוונות — היא השמדת ישראל כולה בכל גבולותיה ושלא יזכר שם ישראל עוד, חס וחלילה. באזינו מהדהדות צריחות שליטי ערב, מן המופת עד נאצר, להשמידנו ולהכחידנו, את כולנו. לא הועילו משאלותינו ובקשותינו: תנו לעם ישראל פניה אחת לקלוט בניו ושרידיו אחרי כל מה שעבר עליו.

בחזית וייטנאם לא הצליחה ארצות-הברית לשנות את המצב, גם אחרי מילוי ארבעת התנאים, היינו: להפסיק את הפצצת צפון-וייטנאם, להיות מוכנים למשא-ומתן, להודיע שיוציאו את כל הצבא, וכעתחלה — להוציא חלק מן הצבא. גם אחרי מילוי ארבעת התנאים הללו לא גשתנה המצב. כך גם כאן: לא תשלה עצמה ארצות-הברית שגם אם תשיג מישראל נכונות לתנאי זה או זה, ישנו ארצות ערב עמדתן כמלוא הנימה. לא ולא. כל עוד לא יעלה בידם — חלילה, בל נפתח פה לשטן — להשמידנו ולכלותנו, לא ינחו ולא ישקוטו.

ככל שקשה להגדיר את התעלמותה של ארצות-הברית מן המציאות הזאת במה שגוגע לישראל, קשה שבעתיים להגדיר את התעלמותה מן ההתפתחות הדרגתית שחלה עם התבססות הרוסים במצרים, התעלמות מן ההשכלות שיש לכך על האינטרסים החיוניים ביותר לעולם כולו באזור כולו. השאלה היא: מה עלינו לעשות עד כמה עלינו לראות בחומרה את הלחצים שאנו נלחצים על-ידי ארצות-הברית, ביזמתה המדינית? מצב חמור מאוד הוא. לא פחות מכך יש לראות בחומרה את

כנסת נכבדה, נאצר מפרש גם מדוע הוא זקוק לתקופת רגיעה. הוא מתרבה ואומר כי הישראלים "יודעים שהצבא המצרי השלים את אימוניו לצורך נחיצת התעלה". והוא ממשיך: "אנו משוכנעים כי נוכל בעתיד הקרוב ביותר להקים מערכת הגנה אווירית שלמה באזור התעלה, ואנו נוכל בעתיד הקרוב ביותר לאזן את העליגות האווירית הישראלית ולהגיע עמה לאיזון אווירי. זה משום שאנו מאמינים מאות טייסים ומשיגים מאות מטוסים".

בכך גם מרמז נאצר על הסיוע האדיר שהוא מקבל מברית-המועצות. הייפלא, איפוא, שישאל מדגישה את החיוניות הרבה של תביעותיה לאפשר לה להשיג את כלי-הנשק הדרושים להגנתה? היש משהו הסבור שגאוצר יסכים לעשות שלום עם ישראל חלשה הנתונה לאויבי שטייסים סובייטיים ממשויכים בטיסות מיבצעיות, בנוסף על אימונם של הגייסות המצריים ביבשה ובאוויר?

כל עוד לא גשתנו הנסיבות תוסיף ישראל לנקוט שיטת הפעולה הנקוטה עתה. היא לא תחדל מלהתגונן, ולכן לא תחדל ממאמציה למנוע הצבת מערכות טילים במרחב התעלה ולא תלך שולל אחר ערמה המכוננת לאפשר הקמתן של סוללות הטילים.

חברי הכנסת. גם תיאור מציאותי זה על כוונותיו של נאצר אין בכוחו לרפות ידינו מתחירתנו לשלום ומהסכמתנו להפסקת אש הדדית ומוחלטת כשלב אל השלום.

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת. ועדת הכנסת החליטה על הודעות סיעות במקום דיון, בהתאם לתקנה 56 של תקנון הכנסת. געבור איפוא להודעות של סיעות. ראשון הדוברים — חבר-הכנסת פרוש, בשם סיעת אגודת ישראל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. מאחר שאין סיעתנו מיוצגת בוועדת החוץ והבטחון ולא משתפים אותנו בבירור נושאים, לא נשארה לנו אלא האפשרות להגיד דברינו במליאה. הגיע באתם הזמן לתקן את המעוות הזה ולשתף אותנו בוועדת החוץ והבטחון, כי אנו מייצגים ציבור מכובד למדי גם בארץ וגם בתפוצות.

ברור כי פנינו מאז ומתמיד לשלום, ומבחינה זו אנו מזדהים עם הודעתה של ראש הממשלה.

אם ניקח את הודעת שר החוץ של ארצות-הברית מר רוג'רס כמות שהיא, למרות היותה כה כוללת — והסתום בה מרובה על המפורש —, אנו למדים ממנה כי הזעזוע שלנו ושל העולם כולו מן המעורבות הסובייטית במצרים לא זיעזע ולא הזיז את מעצבי מדיניות ארצות-הברית מן המקובלות.

עצם השימוש בתקליט שכביכול הבעיה היא אם תהא ישראל מוכנה לסגת לגבולות אלה או אלה מוכיח כי לא זו כמלוא היממה בהתרכבת רצינות המצב. קשה להגדיר את ההתעלמות המשוערת של ארצות-הברית מן העובדה כי ארצות ערב לא חדלו אפילו יום אחד,

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג
- הודעת הממשלה על המצב המדיני (הודעות הסיעות) (פרוש, נבון, וילנר, סורקיס) -

חוץ, ומי יודע אילו השלכות תהיינה עוד למצב הפנימי שארצות-הברית נקלעה אליו.

למרות זאת, הודעת רוג'רס יצרה לכאורה מצב כי עלינו לקבוע בדברים שהדעות חלוקות לגביהם. נודיין נא בסבלנות וניתן להוכיח כי לא על הגבולות חלוקות הדעות בינינו לבין ארצות ערב, אלא הן אורבות ומת-נכלות לכל קיומנו.

למעלה מכל ספק כי נקלענו למצב קשה. אנו זקוקים לרחמי שמיים. אין לנו להישען אלא על אבינו שבשמיים. נהא זכאים לכך, נתחזק באמונתנו, נתחזק בתקוותנו כי ה' ישיע אותנו.

הי"ד י. נבון:

רשות הייבור לחבר-הכנסת וילנר, ואחריו לחבר-הכנסת אבנרי.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הודעתה המדינית של ראש הממשלה מצערת ביותר. זהו נסיון נואש של ממשלה משותקת להמשיך ולהתעלם מן המציאות בעור-לם, באזור ובישראל גופה. לממשלה אין מה להגיד. אין לה תשובות על השאלות הגורליות והבערות אשר מקני-נות בלב כל אורח ישראל. ראש הממשלה מצאה מפתל בתורה על נוסחאות שגרניות שאיש אינו מאמין בהן. סבורני שאף בתוך הממשלה אין רבים המתייחסים ברצינות לנוסחאות הממשלתיות השדופות.

הממשלה הפכה את מדינת ישראל למטוטלת ש-ליטי ארצות-הברית מטלטלים אותה כאוות-גפשה, בהתאם לאינטרסים הגלובליים שלהם. לממשלת ישראל לא נשארה כל שארית של עצמאות לאומית. היא חיה על-פי מוצא פיו של נשיא ארצות-הברית, של שר החוץ האמריקני, של הצהרות פקידים ופקידונים אמריקניים. ממש על הברכיים עומדים קברניטי ישראל ומתחננים: הבו עוד פאנטומים; אל תגיעו להסכם עם ברית-המועצות; אל תסכימו לפתרון מדיני מוסכם על ארבע המעצמות. זוהי ריצת אמוק אל התהום, התעלמות מוחלטת מן הנסיון המר.

ואכן, כשלוך חרוץ היה מגת חלקה של המדיניות האמריקנית-הישראלית הרשמית באזורנו בשלוש השנים האחרונות. זוהי הסיבה ששליטי ארצות-הברית מנסים להציל את מה שניתן, לדעתם, להציל מהשפעתם ומעמ-דותיהם במזרח התיכון. מכאן נסיגה מפרטים מסויימים שבהצעותיהם הקודמות. אך ביסודו של דבר מוסיפים שליטי ארצות-הברית להערים מכשולים על דרך הפתרון המדיני במזרח התיכון. לא הפרטים הטריטוריאליים וה-אהרים של ההסדר המדיני מעניינים כל-כך את ממשלת ארצות-הברית, כשם שאין מעניין אותם גודלו של עם ישראל או של העם הערבי הפלשתינאי. הם השתמשו ומוסיפים להשתמש בשליטי ישראל כדי להשיג את מטרתיהם החמסניות באזורנו, ובמיוחד כאשר הם חוסכים בכך חיילים אמריקניים והקרבות הם על טהרת היהודים והערבים.

ואכן, מספר הקרבות גדל והולך. מאזן הכוחות באזור משתנה והולך לרעת ישראל.

מדכי סורקיס (המערך, עבודה-מ"ם):

באיזה נשק משתמשים? אמריקני או רוסי? התיישך לך לדבר כך!

המצב שנתחיל בוויכוחים קולניים בינינו לבין עצמנו. אל ייבקעו בקיעים בליכוד העם במערכה. המצב כה רגיש, המתוחות כה גדולה, שדרושים לנו כעת עצבים של ברזל. חשוב שתהיה זמזומת ברזל של כל חלקי העם במערכה אשר לפנינו. טוב ויפה עשתה ראש הממשלה ועמה שדי הממשלה אשר כבשו הגנתם על הודעת מר רוג'רס. בגרותנו וגבורתנו יימדדו בכוח שתיקתנו ועם זה בגמישותנו בעת הגישושים. "ויכבד ה' את לב פרעה" - זה הביא עליו עשר מכות וזה הביא לנו את גאולתנו. זה אות, קו וכיוון לדורות כיצד על ישראל להתנהג, להתהלך ולהתחזק במצבים כאלה. במקום ויכוחים בי-נינו נרדו נא כל כוחותינו - ויש כוחות שלא גדלו - לכוון את פעולותינו להחדרת ההכרה-התודעה במעשה מדיניות ארצות-הברית בסכנה הצפויה לנו ולהם ולכל העולם מן ההתפתחות המסוכנת בהתבססות הרוסים במצרים. נחדיד את התודעה כי זוהי המערכה שלהם, של ארצות-הברית, של האינטרסים החיוניים להם ולנו גם יחד.

לא אחת אני חושב כי לא הצלחנו לעורר בקרב יהודי ארצות-הברית את הדריכות לעמידה על המשמר מבחינה מדינית כמו עמדתם במדיניות הפנימית של ארצות-ייתכן כי אז היה מצבנו שונה לגמרי. מתקבל הרושם כי אין ליהודי ארצות-הברית האבחנה וההערכה כי בקביעת העמדה לגבי בעיותיהם המדיניות יש לשקול את ההשלכה שתהא לעמדה זו או זו לגבי ישראל.

הבה נתרכו בנושא זה. הוא רציני מאוד. מנהיגי יהדות ארצות-הברית, בעלי השפעה, בכל הדרגים, קוב-עים לפעמים את עמדתם במדיניות הפנימית של ארצות-הברית בכיוון מסויים, ואינם חשים ואינם מרגישים עד כמה יש לכך השלכה שלילית על מעצבי המדיניות של ארצות-הברית ביחס לישראל. כאשר מנהיגים יהודיים ובעלי השפעה יהודיים מעמידים עצמם, בבעיית וייט-נאם, בין המצדדים בבידודה של ארצות-הברית, כלומר לאי-התערבותה של ארצות-הברית מחוץ לגבולותיה, - אינם מעריכים עד כמה יש לכך השפעה לא רק בעקיפין אלא במישרין כאשר על ארצות-הברית לשקול אם עליה להיענות באותה שעה בעניין ההתערבות במזרח התיכון כדי להציל את ישראל ולהציל את העמדות מחוץ לגבולות ארצות-הברית.

הסגרותה של ארצות-הברית, אי-היענותה לנו, וכל אשליותיה והתעלמותה מהתבססות הרוסים - כל אלה, בלא כל ספק, פועל יוצא של האווירה השוררת בארצות-הברית, שעליה להתרחק מן המערכות שבמרחקים. עד כמה שיש חשיבות בשיקולים השונים לקביעת עמדה במעלות פנימיות, הרי גורל היהודים בארצות-הברית, למעלה מכל ספק, תלוי גם הוא, במידה רבה, בגורלנו אנו ובמערכותינו.

תתלכד הכנסת, יתלכדו ראשי העם כולו במערכת הסברה וביצירת אוירה אשר תביא את ארצות-הברית לידי הכרה בחומרת ההתפתחות בארץ ישראל מחמת השתרשות הרוסים.

לפני הכל נשמור על אחדותנו הפנימית. נלמד לקח מארצות-הברית, הגדולה והחזקה במדינות העולם, אשר שום דבר בעולם לא יכול היה לפגוע בה כה קשה כמו התהפוכות בחזית הפנים. החזית הפנימית עלולה לשבור את ארצות-הברית לא רק כלפי פנים אלא גם כלפי

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (הודעות הסיעות) (וילנר, נסים, הורביץ, בדר) —

שאתם חושבים שכביכול יגיעו בשיחות הארבע להסכם על חיסול ישראל? הלא אתם יודעים יפה מאוד שזה מגוחך.

יגאל הורביץ (הרשימה הממלכתית):
זה מגוחך.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
להיפך, כל הסכם בשיחות הארבע יתבסס על הבטחת זכות קיומה הריבוני של ישראל בגבולות מוכרים ובטוחים ובערבות בין-לאומית, כשם שיושחת על הבטחת זכויותיו של העם הערבי הפלשתינאי ועל זכויותיהן הריבוניות של המדינות הערביות.

הממשלה מסלפת גם את תוכן ההצעות הסובייטיות להסכם, כאילו מציעה ברית-המועצות לחזור להסכם שביית-הנשק מ-1949. אין בזה כל אמת. לא מדובר כלל על חזרה להסכם שביית-הנשק, אלא בפירוש על הסדר שלום ברי-קיימא, אשר אף-על-פי שלא יהיה עדיין חוזה בין המדינות, יהיו תנאי השלום חתומים על-ידי המדינות הנוגעות בדבר בערבות האו"ם ובשיתוף כוח האו"ם שאי-אפשר יהיה להוציאו לפי בקשת אחד הצדדים.

יוחנן בדר (גח"ל):
מה ההוראות שקיבלת לגבי תכנית רוג'רס?

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
הממשלה מעלימה מן העם, ואף מן הכנסת, את האמת על תנאי השלום האפשריים, על בסיס ביצוע החלטת מועצת הבטחון, תנאים שהם לטובת ישראל והעמים הערביים כאחד, תנאים שישומו קץ למלחמה וייצרו מצב של שלום יציב בין ישראל והמדינות הערביות. משום שהממשלה יודעת, כי רוב העם יסכים לשלום כזה ללא סיפוחים טריטוריאליים וללא השתלטות עם אחד על משנהו, מסתירה היא מן הציבור את העובדות היסודיות ביותר.

מבחינה זו מסכימים אנו למה שכותב היום "מעריב" במאמרו הראשי, ואני מצטט: "בויכוח המתנהל עכשיו בתוך הממשלה ובין הממשלות — יש לשתף את הציבור". "מעריב" מתכוון, כמובן, להיפוכו של מה שאנו מתכוונים לו, אך אנו משוכנעים שהציבור, למוד נסיון הדמים של שלוש השנים האחרונות, רואה עכשיו ראייה ריאליסטית יותר את המצב ויבחר בדרך השלום והחיים.

הצעד הראשון לקראת תרומת שלום ישראלית צריך להיות פירוק ממשלת "הליכוד הלאומי" והקמת ממשלת שלום ועצמאות לאומית שתסכים לבצע את החלטת מועצת הבטחון. אך העניין אינו רק בגח"ל. העניין הוא במדיניות היסודית של הממשלה, שכולה תומכת במדיניות התלות בארצות-הברית ובמדיניות של סיפוחים טריטוריאליים אלה או אלה.

שינוי יסודי של המדיניות הוא צורך חיוני, אפשר לומר: צורך חיים כיום למדינת ישראל. מיליארדים מבובזים למלחמה, שר האוצר מבשר מסים נוספים, תקציבים נוספים, העלאות מחירים, קיצוץ שירותים סוציאליים וצימצום תכניות פיתוח. השכר הריאלי של הפועלים כבר הורד. והעיקר: גופלים יום יום קרבנות יקרים במידה גדלה והולכת.

על הממשלה להתפטר. יש להקים ממשלה חדשה

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
הננו כואבים את כאב המשפחות השכולות ומביעים להן את תנחומינו לא במלים בלבד, אלא במאבקנו למען שיש קץ לשפיכות-הדמים, למען השלום.

ראש הממשלה מופתעת כל שבוע מהתפתחות המ"א אורעות. אולם הלא הוהרנו והתרינו: מדיניות הממשלה לא זו בלבד שהיא נגד העמים הערביים ומשרתת מטרות גלובליות של מעצמה זרה, אלא היא אסון לעם ישראל עצמו. היא בלתי-ריאלית — אמרנו — כשם שהיא בלתי-צודקת. היא נדונה מראש לכשלון.

כלום לא כך מתפתחים המאורעות? מאלף הסקר של דעת-הקהל בישראל שפורסם בסוף השבוע שעבר ב"ג'ואיש כרוניקל" הלונדוני. לפיו 65.4% מן הציבור בישראל מעריכים, כי מצבה הבטחוני של ישראל הוא גרוע עתה יותר משהיה בעבר, ו-30.9% חושבים, כי המצב הימיר וילך עוד במחצית השנה הבאה. העתון מצייני, כי זו הפעם הראשונה מאז מלחמת יוני שחלק ניכר מן הציבור הישראלי חושב כך. ובצדק — אם לא תקום ממשלה חדשה בישראל אשר תנהל מדיניות של שלום ועצמאות לאומית.

הזהרנו ואמרנו לא פעם, כי מדיניותה של ממשלת הליכוד הלאומי תלושה מיחס הכוחות בעולם ובאזור, כי הנסיגה מהשטחים הכבושים תבוא בין כה וכה ומוטב שתבוא על-ידי הסדר מדיני ושלום. התרענו ואמרנו, כי הקרבנות הם קרבנות שווא וחבל על כל בחור שנופל, על כל אלמנה נוספת, על כל יתום חדש והורים שכולים.

כל אזהרותינו האמתות. כל תישוביכם וציפיותיכם התבדו ויתבדו עוד יותר בעתיד הלא-רחוק. המשך הלי-כתכם בתלם שליטי ארצות-הברית, שמדיניותם התוקפ-נית נוחלת מפלות הן במזרח התיכון והן במזרח הרחוק, המשך מדיניות הכיבושים, ההתנחלויות, הסיפוחים הטרי-טוריאליים וההתנכרות לזכויות הפליטים הפלשתינאיים — זוהי הסיבה להמשך המלחמה, להחמצת סיכויי השלום.

ראש הממשלה בהופעותיה — ולא רק היום — באין נימוקים בפייה המלחמה והכיבושים מנסה להי-חיד את העם בטענה שהמלחמה אינה על שטחים אלא על עצם קיומה של מדינת ישראל. זהו תיאור מסולף לחלוטין של המצב. המציאות שונה לגמרי. הגורמים הקובעים בעולם הערבי, ובראשם מצרים, מוכנים להכיר בזכות קיומה הריבוני של מדינת ישראל, בגבולות מוכרים ובטוחים, ואף להעניק לה חופש שיט במצרי טיראן ובתעלת סואץ.

משה נסים (גח"ל):
מפיק.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
נכון שבעולם הערבי יש גם דעות קיצוניות שיש לדחותן. אך הממשלה, במדיניותה השוללת את זכויותינו ואת עצם קיומו של העם הערבי הפלשתינאי, מוזיג עמ' דות קיצוניות אלה. מדיניות ישראלית חדשה, שוחרת שלום ומושתתת על כיבוד זכויות הדדי, תשמיט את הקרקע מעמדת החוגים הקיצוניים בעולם הערבי.

מדוע — אני שואל — מתעצבנת הממשלה מכל ידיעה המגיעה על צימצום הפער בעמדת המעצמות בשיחות הארבע, מכל ידיעה על סיכוו של הסדר מדיני? כלום פוגשים אתם ידיעה כאלו בהרבות שלופות משום

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (הודעות הסיעות) (וילנר, הלוי, נבון, אבנרי, הראל) —

פנים. הכל היה מוכן, הכל זעק ממש ליוזמת השלום הגדולה, הגועות של ישראל.

אויבנו מודים כיום שיכולנו לעשות זאת. אנשי צמרת ישראל מודים בכך בשיחות פרטיות, ואחדים מהם גם בנאומים פומביים. הם מתנצלים ומסבירים: היינו מבול-בלים (דברי היועץ הבכיר של ראש הממשלה לוי אשכול המנוח). על בילבול זה, על שכרון הנצחון, על המחדל הנורא וגם על אי-היכולת להקשיב לאזהרות — ההיס-טוריה לא תסלח לכם. היוזמה היתה בידיכם, ואתם זרקתם אותה מידיכם. החלטתם לא להחליט, והיה נדמה לכם שאתם יכולים לעצור את ההיסטוריה.

כבוד היושב-ראש, מזה כמה חודשים אנו עדים לגישושי הסדר מצד מצרים. עבדול נאצר ניצל כל הזדמנות, ראיונות בחוץ וגם נאומים מבית, שיחות פרטיות ואף פומביות, כדי לפרט תנאי הסדר. כדי להפשיר את הקרח, נקט יזמה בלתי-רגילה, בעצה אחת עם המארשל טיטו: להזמין את ד"ר נחום גולדמן. והיום, אחרי פגישות גולדמן עם טיטו והמלך חסן — מי מפפק עוד ברצינות היוזמה? הממשלה לא נקטה כל יזמה כדי להעמיד את נשיא מצרים במבחן, כדי להעמיד במבחן את הצהרותיו, ולומר לו: בבקשה, אנו מוכנים להכריז על נכונותנו להחזיר שטחים מוצרות שלום; הבה נדון על זה. תחת זאת אסרה הממשלה על גולדמן לנסוע למצרים, מיהרה להתייחס לכל גישוש הסדר כאל סכנה נוראה המאיימת על ישראל, והודרזה להכריז בכל פעם שנאצר הוא שקרן. אני אינני מתיימר לדעת את מסתרי לבו של גמאל עבדול נאצר. אך אני שולל לחלוטין —

(קריאה: ואת מסתרי לבו של גולדמן אתה יודע?)

— אני שולל לחלוטין את יומרת הממשלה שהיא יודעת את מסתרי לבו. ובעוד כל הגורמים המדיניים, לרבות ידידתנו הגדולה, התייחסו אל הגישושים האלה ברצינות — נאחזה ממשלת ישראל בכל חצי-פסוק, גם חצי-פסוק שהוצא אל מחוץ להקשר, לפעמים גם מתוך עיוות גמור של הנאמר, כדי להוכיח שאין שום סיכוי לשלום, וכל גישושי ההסדר — שקר. נאומה של ראש הממשלה היום לא היה אלא המשך השיטה הזאת.

לא ניסינו לברר אם יש הזדמנות לשלום, והנה ההזדמנות — במידה שהיתה — הולכת ונמוגה. אולי עוד יש הזדמנות. ברור לנשיא מצרים, כמו שברור לכולנו, שאם תימשך המלחמה, תשתעבד מצרים בהכרח לצבא הסוב-ייטי. עבדול נאצר איננו קומוניסט כמו וילנר. עבדול נאצר הוא לאומן מצרי ולאומן ערבי. כל עוד יש לו חופש הפ-עולה במידה כלשהי להגיע להסדר, להסדר שיוכל לקבל אותו אבל הסדר שאנו נסכים לו, ולמנוע את השתעבדות מצרים לצבא הסובייטי — אני מאמין שעוד יש הזדמנות לדבר.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):
מניין אתה לוקח כל זאת? מניין אתה לוקח מה נאצר חושב? ומדוע אתה חושב שאפשר להאמין?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אילו הקשבת למה שאמרתי...

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):
שמעתי. אבל...

שתסכים לבצע את החלטת מועצת הבטחון, שתבחר בבירית השלום הצודק והריאלי.

בנימין הלוי (גח"ל):
בראשות רק"ה.

הי"ר י. נבון:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת שמואל תמיר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אפשר לחשוב שבאנו הנה לשמוע את נאומו נאצר באינטרפרטציה המקורית של הגברת מאיר — ולא הודעה מוסמכת של ממשלת ישראל. אין אנו יושבים כאן ב"מג'לס אל-אומה" — הפרלמנט המצרי — אלא בכנסת ישראל, ואנחנו רוצים לשמוע מהי עמדת הממשלה מול פני סכנות שלא ידענו דוגמתן.

הודעת ראש הממשלה היום גובלת בזילזול בכנסת, וכל התירוצים לאי-אמירת דברים אינם עומדים במבחן ההגיון. לממשלה, בפשטות, אין מה להגיד, מפני שהיא הגיעה למבוי סתום מוחלט, והדרך היחידה הפתוחה לפניה היא נסיגה מסיסמותיה ומעמדותיה.

כבוד היושב-ראש. עתון בריטי, פרו-ישראלי, כתב הבוקר: "צעד אחד של ממשלת ישראל יכול להעביר את ישראל אל מעבר לסף התהום". זוהי הגדרה קולעת. נדמה שהממשלה עצמה התחילה להיווכח לפתע לאיוה מצב הכניסה את המדינה. החלום שנולד בשכרון הנצחון — הולך ונגוו.

היכן הסיסמאות על "מלכות ישראל השלישית", "ארץ ישראל השלמה", "נחכה לטלפון מחוסיין ומנאצר", "הזמן עובד לטובתנו", "גבולות הבטחון האידיאליים", ושאר שלל ההכרזות מתוך גן-עדן הטפשים?

הנה אנו עומדים ולאורך "גבולות הבטחון האידי-אליים" — מפני הדם מדי יום ביומו, ולבנו נצבט — לב כולנו — שדף בוקר למראה הצעירים שתצלומיהם ניבטים אלינו. אולי זאת ההזדמנות לאחל החלמה מהירה ושלמה לשאלו וייצמן, בנו של שר התחבורה, שנפצע הבוקר בתעלת סואץ.

הצבא הסובייטי, שאתם לא חלמתם על בואו, הולך ומתבסס מולנו, ונוצרה הוודאות הגמורה שהמשך הקרבות יוביל למלחמה בינו ובין צה"ל. אירגוני הפדאיון, שעוד לפני שלוש שנים היו גורם מבוטל, מהלכים אימים במרחב ונעשו גורם מרכזי בכל הכרעה מדינית. והידיד הגדול האחרון, ארצות-הבדית של אמריקה, שם את ידו על עורק היינו ומאיים לנתקו. כל זה — שלוש שנים קצרות אחרי הנצחון הכביר, ההיסטורי, שהעניק לנו עליונות צבאית ומדינית מוחלטת, אשר פתח לפנינו אפשרויות כמעט בלתי-מוגבלות לכל עבר. ביוני 1967 היינו ראש וראשון בליגה המרחבית; ביוני 1970 נעשינו כדור-משחק בליגה העולמית. היינו עצמאיים, היוזמה היתה כולה בידינו. למחרת הנצחון הגדול, כאשר שרד ההלם בעולם הערבי, כשכוחנו היחסי היה בשיאו — יכולנו להציע מיד את החזרת השטחים הכבושים תמורת שלום-אמת, בטחון מוצק ופתרון הבעיות — כל מה שדורשים מאתנו היום. עמדו מול פני העולם הערבי, מול פני העם הפלשתיני, ויכולנו לדבר אליו או פנים אל

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (הודעות הסיעות) (אבנרי, הראל, ש. תמיר, נבון, מאיר, סורקיס) —

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אמרת שאני עושה מה שעושה כל אדם נורמלי בעולם; לוקח את כל ההתבטאויות, גם בכיוון זה גם בכיוון זה, גם אלה שהגדירה הגברת ראש הממשלה וגם אלה שהיא מתעלמת מהן באופן שיטתי, גם זה וגם זה, ומנסה לבנות תמונה, כמו שעושה כל שירות מודיעין, ומי כמוך יודע לבנות —

ראש-הממשלה ג. מאיר:
רק לפני רגע אמרת שהעמדה הערבית טובה, שנאצר בסדר.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
גברתי ראש הממשלה, אני יודע שאת חזקה בפול-מוס, אבל אם נתייחס לדברים ברצינות — הרי אמרתי: גמאל עבדול נאצר, בארבעה או חמישה ראיונות בשלושת החודשים האחרונים — "די וולט", "לה מונד"...

מרדכי סורקיס (המעריך, עבודה—מפ"ם):
אבל היו לו גם נאומים בפומבי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
חברי-הכנסת סורקיס, ראש הממשלה תוכל להגן על עצמה גם בלי עזרתך. האמינה לי שאם ראש הממשלה הגב' גולדה מאיר תמצא אפילו צל של קורטוב של סתירה בדברי משהו — היא תיאחו בזה. אתה לא תעלה עליה מבחינה זו.

אני אומר: נאצר הציע בארבעה—חמישה ראיונות תנאי הסדר מסויימים שאינני מוכן לקבל אותם כמו שהם, אבל הם רחוקים מן ההסדר שהציע נאצר בשעתו, הם הרבה יותר קרובים לעמדות שלנו. והתפקיד של ממשלת ישראל היה להעמיד אותו במבחן על-ידי הצעות נגדיות סבירות. אם לא נעשה הדבר, לא אתמול ואפילו לא היום — ואינני חושב שמחר יהיה זמן לכך —, כי-אז לא יהיה מנוס מאשר לעשות זאת דרך האמריקאים, והאמריקאים יעשו זאת, כי האינטרס האמריקני מצווה עליהם לעשות את זאת.

היו"ר י. נבון:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת שמואל תמיר, ואחריו לחברי-הכנסת סנה.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני חודשיים ימים פנתה ממשלת ישראל אל נשיא ארצות-הברית, גילתה באוזניו את דבר ההשתתפות של צוותות חיל האוויר הסובייטי בפעילות הצבאית במצרים, וביקשה מכירת מטוסים נוספים לישראל והצהרה אמריקנית תקיפה לשם בלימת הסובייטים. השבוע נתקבלה תשובת הממשל האמריקני.

התביעה למכירה דחופה של מטוסים לא נענתה בחיוב, ותחת התראה אמריקנית ברורה לסובייטים — החווה הממשל האמריקני קידה נוספת בפני התוקפנות הסובייטית, והעלה תכנית שהיא לאמיתו של דבר השלב הראשון במינכן אמריקנית במזרח התיכון.

מה הם עיקריה של תכנית רוג'רס המחודשת, אשר אף היא איננה מניחה את דעתם של הרודנים במוסקבה ובקהיר?

ראשית, יש בה נסיגה מוחלטת מהחלטת מועצת הבטחון מיוני 1967, אשר קבעה הפסקת אש מוחלטת ובלתי-מותנית בכל החזיתות. בשעה שהממשל האמריקני

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אמרת שאני עושה מה שעושה כל אדם נורמלי בעולם; לוקח את כל ההתבטאויות, גם בכיוון זה גם בכיוון זה, גם אלה שהגדירה הגברת ראש הממשלה וגם אלה שהיא מתעלמת מהן באופן שיטתי, גם זה וגם זה, ומנסה לבנות תמונה, כמו שעושה כל שירות מודיעין, ומי כמוך יודע לבנות —

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):
אני יודע שזה על בלימה, על בלימה ממש.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
— לבנות פסיפס מודיעין.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):
אתה יודע שמיד אחרי המלחמה הודיעה הממשלה שהיא מוכנה להחזיר את כל השטחים תמורת שלום, וקיבלה תשובה: לא.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
חברי-הכנסת תמיר, אתה יודע שזה לא-נכון.

היו"ר י. נבון:
חברי-הכנסת אבנרי, עליך לגמור.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני רוצה להשיב לך, חברי-הכנסת הראל (זה במס' גרת הדברים שאני רוצה להגיד). חברי הכנסת, איש לא יוכל לדעת איך תגיב מצרים היום על הצהרת הסדר רצינית מצדנו הבנויה על החזרת השטחים, אלא אם כן נעמיד אותם במבחן. אינני מציע לשום אדם להאמין לנאצר. אני בכלל אינני מאמין לשום מדינאי, משום מדינה. אבל יש להעמיד אותו במבחן, להגיד לו: בבקשה, אנו מוכנים לכך תמורת שלום-אמת ובטחון-אמת. אולם לחבל בכל יזמה מראשיתה — פשע הוא.

כבוד היושב-ראש, אם הממשלה איננה מסוגלת ללכת בדרך זו — ולצערי אני מתחיל להשלים עם זה שהממשלה הזאת איננה מסוגלת לכך —, כי-אז לא יישאר לממשלה הזאת מנוס אלא לקבל את ההצעות האמריקניות. וצריך שהיא הדבר ברור: מי שאיננו הולך בדרך של שלום ישיר, של יזמת שלום ישראלית עצמאית, לא יהיה לו מנוס מלקבל את ההצעות האמריקניות. אין ברירה אחרת. פשוט, אין ברירה אחרת. וזאת יודע כל מי שמנתח את המצב. לא דרושה לכך אינטלי-גנציה מופלגת. יש לנו ידית אחד בעולם, מקור אחד לכסף, מקור אחד לנשק, אנו יכולים לשכנע אותם, לנסות לשכנע אותם ככל שאנו יכולים, וזה בוודאי נעשה. אבל לא אנו נהלה את המדיניות האמריקנית. ואני מציע לחברי הכנסת לשים קץ, אחת ולתמיד, למנהג המשונה הזה שכאן בכנסת אומרים לאמריקאים מה מתאים לאינטר-סים שלהם. הם מנהלים את המדינה שלהם לפי האינטר-סים שלהם. ומכיוון שברור להם לחלוטין — כמו שאני חושב שברור גם לנו — שהמשק המלחמה מוכרח להביא לעימות של צה"ל עם הסובייטים; ומכיוון שאין להם שום חשק (אולי גם שום אפשרות) להתערב ולהסתבך בעימות במזרח התיכון, אבל גם אינם רוצים להפקיר אותנו (ואני מאמין בזה), — הרי המנוס היחיד לפנינו הוא להציע הצעות שלום שלדעתם הצדדים יכולים לקבל — זאת הצעת רוג'רס. הצעת רוג'רס הראשונה. ואמרנו לכם אז להתייחס אליה ברצינות. לא התייחסתם אליה

קודם לכן, קרא צ'מברליין: "אני משוכנע שיום יבוא והצ'כים ייוכחו שמה שעשינו נועד לשם הצלתם לקראת עתיד מאושר יותר. אני מאמין בכנות שלפחות פתחנו את הדרך להתמיינות אשר רק היא תציל את העולם כולו מתהוה-ובוהו". ובפרלמנט הבריטי הוסיף והכריז כעבור יומיים: "הנצחון האמיתי הוא בכך שהוכח כי נציגי ארבע המעצמות הגדולות מצאו אפשרות להסכים ביניהן... ומנעו את השואה שעלולה היתה לשים קץ לתרבות האנושית כפי שידענו אותה". כל העתונות הברי-טית שיבחה את המעשה אשר תואר כשיא המעשיות, הגמישות והריאליסם, וכונה "נס מינכן". ואחד האישים הבולטים בבריטניה אף אמר: "מתהילה לאל ולמר צ'מברליין". שישה חודשים לאחר מכן נכנס היטלר בראש גייסותיו לפראג, וכעבור מתצית שנה נוספת פרצה מלח-מת-העולם השנייה, בה נכחדו עשרות מיליוני אנשים, נשים וילדים, בהם שישה מיליון יהודים.

היום ידוע כי אילו אמרה בריטניה לאו — היה היטלר נבלם בשלב ההוא, וקרוב לוודאי שקשר כללי של בכירי הגנרלים הגרמנים שעמד להתבצע אילו הסכימו הבריטים לתאם פעולה היה שם קץ למשטר הנאצי. מה שברור לא פחות מכן הוא כי עמידה צ'כית מגובשת, סבירה וחד-משמעית היתה מונעת את כניעתה של צרפת, ובעקבותיה גם מונעת את כניעת בריטניה.

אדוני היושב-ראש. העיורון המוזעזע את הממשל האמריקני לגבי כוונותיהם ושיטות פעולתם של הסוביי-טים ובני חסותם במזרח התיכון, המלווה גם שיקולים ציניים של אילו נפט קצרי-ראות, לא יכול היה להגיע לשלב מסוכן כל-כך בתלם הכניעה, אילמלא החלל הריק שנוצר משך שלוש שנים על-ידי דרך התעתועים והמחד-לים של ממשלת ישראל. במשך שלוש השנים הללו נשמעו מעל הבמה הזאת ומעל הבמות הבין-לאומיות הרמות ביותר מאות הצהרות של נציגים ישראלים מוסמכים ורמי-דרג על הסכמתה של ישראל להחלטת מועצת הבטחון מ' 22 בנובמבר 1967, ועל נכונותה למסור לידי האויב את סיני, את כל יהודה ושומרון, אפילו חלקים מדרמת הגולן, ואף מעמד מסויים בירושלים. כך נמשך התהליך מאז הולדו, שוב ושוב, ש"איננו מעוני-ינים ביהודה ובשומרון היות ואנו רוצים מדינה יהודית", ועד מלפני חודש ימים כשהכריז שר החוץ, שאם נגיע למשא-ומתן, "נורה לנציגותנו להיאבק על ירושלים, רמת הגולן ושארם-א-שיך". דברים דומים השמיעה גם ראש הממשלה. על אלה הוסיף שר החוץ: "העולם עוד יופתע מנכונותנו לויתורים".

כל ההצהרות הללו נקלטו היטב בכל הבירות, כשם שהעולם כולו האזין לצווחות ולנהיות של השמאל הישראלי החדש למיניו, לגולדמנים למיניהם, ובא לכלל מסקנה שמלחמת ההתשה עשתה את שלה, הישראלים התעייפו, וניתן להתחיל לסובב להם את הזווע אל מאחורי הגב.

העולה מכל אלה הוא שהתביעה הישראלית לירוש-לים, הגולן ושארם-א-שיך היא תכנית המקסימום הישראלית, כשם שברור שלעומתה תכנית המקסימום הערבית היא השמדתה של מדינת ישראל.

כאשר אלו הן שתי העמדות המנוגדות, וכאשר המלחמה באזור כרוכה בשכנה של התלקחות עולמית, כלום ייפלא כל-כך שהתכנית האמריקנית החדשה מוגד-רת על-ידי בעליה כתכנית מאוזנת?

מציע היום הפוגה מותנית לשלושה חודשים, הריהו נכנע עקרונית להפרת הצו של מועצת הבטחון על-ידי מצרים, סוריה וירדן, אשר הודיעו רשמית כי הן מקיימות מלחמה יוזמה של התשה.

שנית, התכנית האמריקנית משלמה עם נוכחות צבאית סובייטית קבועה במצרים, ואף לא באה להציע את פיגוים של כל הצבאות הזרים מן האזור.

שלישית, תכנית רוג'רס תובעת מישראל לקלוט בתחומי גבולותיה של ה-4 ביוני מאות אלפי פליטים אשר המדינות הערביות מונעות את שיקומם במרחבי המזרח התיכון.

רביעית, הממשל האמריקני, המשוכנע כי הוא זכאי לנהל מלחמה בטרטוריה זרה מעבר לים, במרחק אלפי מילין מגבולות אמריקה, בווייטנאם ובקמבודיה, "לבל תיהפך אמריקה למעצמה שנייה-במעלה", כדברי הנשיא ג'קסון, תובע מישראל נסיגה גלובלית מכל השטחים המשוחררים, אשר משמעותה ב-1970 היא שלטון מוחלט של יאסר עראפאת וג'ורג' חשב בטול-כרם, בקלקליה, — החולשות על שפלת החוף —, בנבי-סמואל, בבית-גילה, — החולשות על ירושלים —, וליד נחל-עוז וניצנים שבחבל עזה. השלב הבא, הבלתי-נמנע, בעקבות נסיגה כזאת יהיו בסיסים סובייטיים במשולטים אלה, אשר בתוכם ייצאו כוחותיהם של חבש ועראפאת להלום במה שיישאר אז ממדינת ישראל של היום.

חמישית, תמורת כל אלה לא תזכה ישראל אפילו בפיסת הנייר של חוזה שלום עם המשטרים הערביים שנשבעו לחמוק אותה מן המפה.

אדוני היושב-ראש, זאת כמובן אינה התכנית האח-רונה. דרוש רק גימגום ישראלי נוסף והשארית פתח צד לפירושים כי מצד ישראל ניתן לזון בתכנית — ושתיקת הממשלה היום, מקווה אני, אינה פותחת פתח לפירושים אלה —, כדי שמיד אחריה יבוא הסיקוב הערבי-הסובייטי, ובעקבותיו תכנית חדשה, הרסנית אף מזו.

זוהי משמעותה של מינכן. מינכן לא היתה מעשה חד-פעמי. הופעלה בו שיטת "נקיקת הסאלאמי" הידועה, בה פועלים דיקטטורים נגד דמוקרטיית. כירסום שיטתי בכוח העמידה של העם הנאבק על חירותו, ניצול הספי-קות המובעים בחוגים שונים של כל חברה דמוקרטית, התחייבות הדיקטטור להכיר בשלמות המדינה לאחר שיבוא על סיפוקו, וכך בהדרגה, בצירוף אימים היסטריים מזה והבטחות חגיגיות מזה, עד לשלב הסופי שבו מגיעות הכניעה והבגידה לביטויין הפורמלי, בצירוף הצידוק הנצחי: בשביל הפער הקטן הזה שגותר נצא למלחמה?

כן, ממש כמו מינכן. הניפונף בעוולה הצ'כית כלפי הסודטים, היום — "העוולה הישראלית כלפי הפלשתי-נאים"; הפחד מפני האויב המשותף של גרמניה ואנגליה דאו — רוסיה; היום — החשש האמריקני-הסובייטי המשותף מפני סין. הטענה החוזרת כי יש לשחרר את גרמניה מכאב ההשפלה של ורסי; היום — יש לשקם את מצרים וירדן מצלקות התבוסה של 1967; הלחץ הבלתי-פוסק, בלויית תכניות חדשות לבקרים, המופעל באמצעות המדינה הידידותית הגדולה, אז — אנגליה, היום — אמריקה, תמיד בכיוון חד-סטרי, כלפי המדינה המבודדת, הנלחמת על חייה.

בשובו ללונדון בסוף ספטמבר 1938, ובגופפו מול ההמונים המריעים לכבודו בהסכם שעשה עם היטלר יום

והמתיימרים לדבר בשם הריאליסם, הם הווי הזיוות בה" קיץ; מי שמאמין בכוחו לעמוד בפני הלך-הרוח התבוסיני - הוא הריאליסט המפוכח. המוכנים לבלוע כל גלולת רעל המוגשת לנו בעטיפה של שלום - דוחפים אותנו לשואות התבוסה או למלחמה גלובלית ואכזרית; ואילו מי שמוכן לראות את המציאות נכוחה ולחוש שהאחריות לגורלו הוא בידיו - הוא שעשוי להרחיק מעלינו את המלחמה הכוללת, הוא שיכול להבטיח את קיומה של ישראל. מדיניות ישראלית שתדע לעצור עתה את סחף ההידרדרות תהיה לציר למערך מחודש של כל הכוחות הבין-לאומיים הכמהים באמת ובתמים לשלום באזורנו ובעולם.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוששני, שהולכת ומתקדמת נגדנו קלוגיה בין שתי מעצמות-העל: האחת מאיימת עלינו בדיבורים ובמעשים, במישרין ובקקיפין, והשנייה מנסה להרדים את ערנווננו, להוליכנו שולל בליחות מרגיעות על אונינו. בשאני מהרהר במצב שאנו נתונים בו, עולה בזכרוני מימרה אשר השמיע כמעט לפני יובל שנים מייסד המדינה הסובייטי, שהיתה נתונה או במצור עוי, בחינת עקרון מנחה למדיניות ארצו כלפי המעצמות העוינות מחוץ לאמור: אותנו לא יפחידו, אותנו לא ירמו. הייתי מאמין למדיניות הישראלית את הסיסמה האמורה כלפי המעצמות הגדולות: אותנו לא תפחידו, אותנו לא תרמו!

פרטי התכנית של ארצות-הברית לפתרון המשבר המזרח-תיכוני לא פורסמו עדיין. לכן אוכל רק להגיד מה הם הקריטריונים הראשיים אשר לפיהם צריכים אנו לבחון כל תכנית המוגשת על-ידי אחד הגורמים הבין-לאומיים. הקריטריון הראשון הוא, אם התכנית מתכוונת להסכם שלום בין עמי ערב וישראל, ולא לשום תחליף במקום שלום, כגון הצהרה על הפסקה הלוחמה, שאינה אלא מהדורה חדשה של שביתת נשק או הפסקת אש ובכגון דא הלא נתנסו כל השנים. הקריטריון השני הוא, אם הגבולות העתידיים בין מדינת ישראל לשכנותיה ייקבעו בהסכם הדדי בין הצדדים הנוגעים בדבר, ואליהם יתסוג ישראל מקווי הפסקת האש, או שהגבולות יוטלו בתכתיב של צד שלישי או של צד אחד על משנהו.

גם את תכנית רוג'רס צריך, לדעתנו, לבחון בשתי אבני-בוחן אלו. פתרון הסותר אחד משני קריטריונים אלה יש לדחות. שלום כפוי הוא דבר והיפוכו - דרתי דסתרני. הוא לא יקום, לא מטעם השתיים ולא מטעם הארבע. הקנוניה תפר. מידת השותפות בין הכופים תספיק אולי - אולי! - לנסח הסדר מדיני כלשהו, אבל לא תספיק לכפות אותו עלינו בניגוד לציווי החיים שלנו, בניגוד למאווי השלום והחירות שלנו. הניגודים בין המעצמות לבין עצמן; הניגודים בין הכוחות הערביים לבין עצמם; הניגודים בין הגורמים הפעילים בתברה האמריקנית פנימה - כל הניגודים הללו מרובים ועמו-קים מכדי שיאפשרו כפיות פתרון עוין עלינו.

כנסת נכבדה, אנו עכשיו בסדר של הודעות הסי-עות. לכן אני מרשה לעצמי להודיע בשם המספר הדל של 16,000 בוחרים, יחד עם המשקל הסגולי שיש למק"י, כי בעימות המדיני הצפוי לישראל עם הממשל של ניקסון

ב-21 ביוני 1967, שבועיים לאחר תום מערכת שתי הימים, קראנו אליכם כאן: "הכרזות אלה עלולות להזמין עלינו לחץ של ממשלות זיידותיות גם ודווקא אם יהיה זה לחץ שיופעל בתום-לב". ומאו ועד עתה חזרנו והתריענו כי "מדיניות האופציות הפתוחות", וההתחמקות מקביעת עובדות, ייצרו חלל ריק, אשר גודמים זרים ימלאו אותו בתוכן משלהם עם תוצאות הרסניות לישראל. ההרנו את הממשלה כי הרדיפה אחרי הפאטה-מורגנה של הסכם שלום כן עם נאצר והווייתו על יצירת עובדות ועל בניית רקמת חיים של שלום עם ערביי ארץ ישראל במסגרת הריבונות הישראלית - מבזבזים את הישגי הנצחון, משמטיים בהדרגה את הקרקע מתחת לרגלנו, ומביאים עלינו או תבוסה או מלחמה גלובלית. עתה מוכרח להיות ברור למי שענינו בראשו כי מדיניות זו של ממשלת ישראל נכשלה כשלון הרוץ והממשלה עומדת בזירה הבין-לאומית בפני שוקת שבורה.

בנסיבות אלו, ובמעט הזמן שעוד נותר לנו, אנו תובעים מן הממשלה לשחרר את עצמה מהכבלים שהני-חה על ידיה ולנקוט את הצעדים הבאים:

(א) ממשלת ישראל תודיע לנשיא ארצות-הברית, כי בעוד היא נכונה ומעוניינת לנהל משא-ומתן רשמי לשלום עם כל מדינה שכנה שתהא מוכנה לכך, הריהי דוחה את תכנית רוג'רס החדשה מכל וכל ואינה רואה בה בסיס למשא-ומתן.

(ב) ממשלת ישראל תודיע לממשלת ארצות-הברית, כי בהעדר נכונות למכור לישראל את הנשק החיוני להגנתה ולהבטחת שלומה לאורך ימים, תיאלץ ישראל, בעל כרחה, וכדי להבטיח את קיומה ואת חיי אזרחיה, להיות חפשיה מכל המגבלות הצבאיות והאח-רות, שהטילה על עצמה מתוך התחשבות בשיקוליה וב-משאלותיה של ממשלת ארצות-הברית.

(ג) מתוך ידיעה ברורה שמחלוקת המדינה בווייני-גטון, עם כל חשיבותה, אינה אמריקה, וכי הכוחות הריאליים והמפוכחים באמריקה, המתנגדים לנטיית הת-בוסניות מפני האיום הסובייטי, הם רבי-עצמה בארצות-הברית - תפעיל ישראל מערכת אזעקה ישירה אל העם האמריקני הידידותי, על כל מוקדי העצמה שלו, ותקרא להתניצבות נאמנה של ארצות-הברית למיין ישראל למען המטרות והאינטרסים המשותפים של כל שוחרי החופש באשר הם.

(ד) אף שהאחריות לכל צעדיה של הממשלה עד כה חלה על הממשלה כולה, תתן הממשלה ביטוי מובהק להחלטתה לא להיגרר לתלם המסוכן שמבקשים לכפות עליה, ולאכזבתה מכשלון "מדיניות האופציות הפתוחות" שנקטה עד כה, על-ידי שתשחרר את שר החוץ, מר אבא אבן, מתפקידו הנוכחי, ותפקיד את משרד החוץ בידיים אחרות.

(ה) מתוך הכרה שעל ישראל לבקש דרכים להידב-רות במקומות ששם דרכים אלה פתוחות לפניה, תפעל הממשלה לשילוב השטחים המשוחררים, ויושיבהם, במדינת ישראל, על-ידי פעולה מזורזת רבת תנופה והיקף, אשר תקיים, זה בצד זה, התחלפות, שיקום פליטים, שילוב כלכלי מלא, חוק אזרחות חדש, ויצירת רקמה של חיי שלום משותפים בארץ-ישראל המאוחדת, כבסיס ראשון וממשי לקראת השלום המיוחל באזור כולו.

כנסת נכבדה. המוכנים להסתגל לתכתיב החדש,

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג

— הודעת ראש הממשלה על המצב המדיני (הודעות הסיעות) (סנה); (סיכום) (גבון, ברעם, וילנר, ש. כהן) —

מות מבעיית העם הערבי הפלשתינאי, שבלעדי פתרונו החיובי לא ייתכן שום שלום בסביבתנו. היתה לפני שלוש שנים, ובמידה רבה עדיין ישנה, שעת-כושר היסטורית גדולה להושיט יד למיליון הפלשתינאים בשטחים, לאפשר להם להקים נציגות לאומית משלהם, שוחרת שלום עם ישראל — כנגד אירגוני המחבלים הממייטים שואה נוספת על עמם, כשם שהמיטו עליו שואה קודמיהם, מחג' אמין אל-חוסייני ועד אחמד שוקיירי. להיפך, הממשלה ענתה בשלילה על יזמת התארגנות מצד תושבי הגדה, שהיתה יכולה להוליך להתקרבות שני העמים על יסודות של הגדרה עצמית ודו-קיום בשלום. הגוחה משוועת געשתה לגבי הפליטים השוכנים בשטחים המוחזקים, שצריך היה מכבר לשקם אותם ולחסל את מעמדם כפליטים.

אילמלא שגיאות אלו היה כיום מצבה המדיני של ישראל אחר לגמרי. ודאי, לא היינו מביאים על-ידי כך את השלום הנכסף, אבל היינו מחזקים לאין ערוך את מעמדה הבינ-לאומי של מדינת ישראל במערכה על השלום והבטחון.

וכך הגענו עד המהלומה הנקראת תכנית רוג'רס ב'. כאשר דחינו במשותף את תכנית רוג'רס א' לפני שישה חודשים דרשתי מאת ראש הממשלה תכנית שלום ישראלית. גם היום, אל מול תכנית רוג'רס החדשה, לא היתה בפי ראש הממשלה שום תכנית נגדית חיובית ישראלית, והרי היתה הזדמנות יוצאת מן הכלל לא להתייחס לתכנית שלהם ולהגיד מהי התכנית שלנו.

ובכן, דרישתנו היא: ראשית כל, תגיב הממשלה על תכנית רוג'רס תגובה שקולה ועניינית. אבל יחד עם זאת תמורסם, לעומת התכנית האמריקנית או האמריקנית-הרוסית, את התכנית הישראלית שתוליד לשלום צודק ובר-קיימא על יסוד הכרה הדדית בזכויות החוקיות של כל העמים הנוגעים בדבר.

2. סיכום

2. הכנסת מחליטה כי הממשלה תודיע למועצת הבטחון של האו"ם על נכונותה לבצע את החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967 על כל סעיפיה, בכלל זה הנכונות לנסיגה מכל השטחים שנכבשו במלחמת יוני 1967, יחד עם הסכמה מקבילה של מדינות ערב, בכלל זה הכרה בזכות קיומה הריבוני של מדינת ישראל בגבולות מוכרים ובטוחים.

היו"ר ז. נבון:

חבר-הכנסת שלום כהן יביא הצעת סיכום בשם סיעת העולם הזה—כוח חדש.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

הכנסת קובעת כי זוהי השעה האחרונה לפתח יזמה עצמאית להשגת שלום באזור.

הכנסת קוראת לממשלה להודיע על נכונות ישראל להחזיר את השטחים המוחזקים תמורת שלום-אמת ולקרוא לממשלות ערב ולעם הפלשתינאי לפתוח מיד במגעים, בכל צורה שהיא.

הכנסת קובעת כי במציאות הנוכחית, ומול סכנת העימות עם הצבא הסובייטי, הברירה היחידה העומדת לפני המדינה היא בין יזמת שלום ישראלית עצמאית לבין קבלת יזמת השלום האמריקנית.

בארצות-הברית נעמד יחד עם העם כולו, כשם שעמדנו במערכות הקודמות וכשם שנעמדו במערכות הבאות להגנת ישראל, אולם, דווקא עמידתנו בחזית ההגנה הלאומית מחייבת אותי — אמרתי: מחייבת. ולא אמרתי: מוכה — להוקיע את השגיאות ואת המחבלים החמורים בניהול המערכה על-ידי הממשלה המתקראת ממשלת הליכוד הלאומי.

שגיאה ראשונה: ראיית ארצות-הברית וברית-המועצות אך ורק כשני קטבים מנוגדים, ואי-ראיית המגמה של שתיהן להידברות, ומכאן השלכת היבה על ארצות-הברית שתעמוד לימין ישראל כשם שברית-המועצות עומדת לימין מדינות ערב. היתה זאת אשליה מסוכנת מאוד, אשר כבד הביאה לידי אכזבות מרות — הן בשאלת האספקה של הכלים הדרושים להגנתנו — והרי מושיגטון נודף אלינו ריח רע המבשר מעין אמברגו על תנאי — והן בשאלת ההודעה המדינית של רוג'רס אשר במקום התראה מפני התערבות צבאית סובייטית, היא מבטאת היענות ללחץ הסובייטי-מצרי. הראייה המוטעית של היחסים האמריקניים-הסובייטיים גרמה גם להזנחת המחשבה המדינית העצמית בדבר תכנית שלום ישראלית כנגד התכנית המתקדמת בין המעצמות.

וזאת השגיאה השנייה, שהממשלה לא עשתה את הדרוש כדי להבהיר לגורמים הבינ-לאומיים כולם, כי מגמת פניה של ישראל איננה להתרחבות טריטוריאלית אלא לשלום, לא לסיפוחים אלא לגבולות מוסכמים של בטחון ושכונת טובה. אדרבה, הכרזות אין סוף של שדים שונים יצרו רושם הפוך ברחבי העולם הפוליטי ולא הוסיפו אלא גרעו מישראל אהדה ותמיכה, הדרושה לנו עכשיו אם נצטרך לעמוד כנגד המדיניות של ארצות-הברית.

שגיאה יסודית שלישית של הממשלה היא בהתעל-

היו"ר י. נבון:

תברי הכנסת, לפנינו כמה הצעות לסיכום הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ברעם, שיקרא הצעת סיכום בשם סיעות הקואליציה ועוד סיעות אחדות.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם הסיעות בכנסת: סיעת המערך (מפלגת העבודה-מפ"ם); גח"ל; מפד"ל; אגודת ישראל; המפלגה הליברלית העצמאית; הרשימה הממלכתית; פועלי אגודת ישראל; קידמה ופיתוח; שיתוף ואחווה — הנני מתכבד להביא את הסיכום כלהלן:

הכנסת רושמת לפנייה את הודעת הממשלה על המצב המדיני, שנמסרה מפי ראש הממשלה בכנסת ביום כ"ה בסיון תש"ל — 29 ביוני 1970.

היו"ר ז. נבון:

חבר-הכנסת וילנר יביא הצעת סיכום בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה.

מאיר וילנר (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת הסיכום של סיעת דק"ח להודעת ראש הממשלה:

1. הכנסת דוחה את הודעת ראש הממשלה, כנוגדת את עניין השלום.

היו"ר י. גבון:

בשם סיעת המרכז החפשי יביא הצעת סיכום חבר-הכנסת שמואל תמיר.

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת הסיכום לדיון המדיני מטעם סיעת המרכז החפשי היא:

1. בהדגישה את נכונותה ואת רצונה של ישראל לנהל משא-ומתן לשלום עם כל מדינה שכנה שתהא נכונה לכך, דוחה הכנסת את תכנית הוג'רס החדשה מכל וכל ואינה רואה בה בסיס למשא-ומתן.

2. נוכח האיום על קיומה של ישראל מטילה הכנסת על הממשלה להפעיל מערכת אזעקה ישירה אל העם האמריקני, ואל כל מוקדי העצמה שלו, שתקרא להתייצבות נאמנה ומוחשית של ארצות-הברית לימין ישראל, למען המטרות והאינטרסים המשותפים של כל שוחרי השלום והחופש באשר הם.

3. תוך הכרה שישראל חייבת לבקש דרכים להי-דברות במקומות ששם דרכים אלה פתוחות לפנייה, בראש וראשונה על-ידי יצירת רקמה של חיי שלום משותפים בארץ ישראל המאוחדת כבסיס ראשון וממשי לקראת השלום המיוחל באזור כולו, מטילה הכנסת על הממשלה לשלב את תושבי השטחים המשוחזרים בישראל, לפתח פעולה רבת תנופה והיקף לשיקום הפלטיים המצויים בתחום הריבוניות הישראלית, בצד התנחלות קבע נרחבת, וליזום חוק אזרחות חדש לישראל.

היו"ר י. גבון:

הצעת סיכום מטעם סיעת מק"י יביא חבר-הכנסת סנה.

משה סנה (מק"י):

להלן הצעת סיעת מק"י לסיכום הדיון המדיני:

הכנסת דוחה את ההודעה המדיינית של ראש הממשלה, באשר אין בה שום תכנית ישראלית אל מול תכנית ארצות-הברית לפתרון המשבר המזרח-תיכוני, שהודיע עליה שר החוץ האמריקני, ויליאם הוג'רס, ביום 25 ביוני 1970.

הכנסת דורשת מאת הממשלה להחליט ולפרסם בקרוב תכנית שלום ישראלית, אשר תכלול את הסעיפים הבאים:

א. נכונות מחדשת להפסקת אש בלתי-מוגבלת והדדית, תוך הבטחת פיקוח שלא יחולו שינויים צבאיים בקוים.

ב. נכונות לשיחות נוסח רודוס, בלתי-ישירות וישירות, באמצעות שגריר האו"ם.

ג. אישור קבלת החלטת מועצת הבטחון מ-22 בנובמבר 1967 על כל סעיפיה, אשר פירושה המוסכם ייקבע במשא-ומתן בין הצדדים באמצעות שגריר האו"ם.

ד. נכונות לסגת מקווי הפסקת האש במסגרת כיוון שלום צודק ובר-קיימא אל גבולות בטוחים ומוכרים, כפי שיוסכם על-ידי הצדדים.

ה. הכרת ישראל בזכות העם הערבי הפלשתינאי להגדרה עצמית, אשר תמומש בבוא השלום על יסוד הסכם הדדי ודו-קיום בשלום.

היו"ר י. גבון:

לפנינו חמש הצעות לסיכום הדיון. נצביע על כל אחת ואחת בעד וגד.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הסיכום של סיעת מק"י — מיעוט נגד
הצעת הסיכום של סיעת מק"י לא נתקבלה.

בעת הצעת הסיכום של סיעת המרכז החפשי — מיעוט נגד

הצעת הסיכום של סיעת המרכז החפשי לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של סיעת העולם הזה—כוח חדש — מיעוט נגד

הצעת הסיכום של סיעת העולם הזה—כוח חדש לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום של סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה — מיעוט נגד

הצעת הסיכום של סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת מ. ברעם בשם כמה סיעות — 80 נגד 5

הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת מ. ברעם בשם כמה סיעות נתקבלה.

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג

— התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו) (נבון, י. ש. שפירא); חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8) (נבון, אביזוהר) —

ב. התנגדות להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו), תשכ"ט—1969 *

הטלת הרציפות אינה אוטומטית. יש שני מבחנים: אם בכנסת החדשה הממשלה שנבחרה אינה רואה את הצעת החוק שנתקבלה בכנסת קודמת בקריאה ראשונה כראויה לכך, אין היא מטילה את הרציפות. יתירה מזו, אם הכנסת אינה מוצאת לנכון להטיל את הרציפות, הרשות בידה לא לעשות זאת.

דומני שהפעם השתמשה הממשלה בזכות להחיל את דין הרציפות בקמפוזן יתירה, והחילונו אותו רק על חוקים שהושקעה בהם עבודה רבה ושמן הראוי לא לבזוזה. זה המקרה היחיד שהחלנו את דין הרציפות על הצעת חוק פרטית, לא ממשלתית.

לגופו של עניין, מובן שהכנסת רשאית לקבל את דעת המתנגדים. אם יש רוב המתנגד לרעיון של החוק — לרעיון שבחירת ראש הרשות המקומית תהיה אישית — אתם לא תחילו עליו את דין הרציפות. אבל אם אתם חושבים, כפי שאני מתכוון להודיע כי אני חושב, שמן הראוי לשנות את שיטת הבחירות של ראשי הרשויות המקומיות, תצביע הכנסת בעד החלת דין הרציפות.

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, נעבוד להצבעה על הצעת הממשלה, כפי שהובאה עליידי שר המשפטים.

הצבעה

הצעת הממשלה בדבר החלת דין הרציפות על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו), תשכ"ט—1969, נתקבלה.

ג. חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8), תש"ל—1970 (**)

ייתכן שחברה שהוסמכה להוציא מטבעות, מטבעות שיש להם הערך של מטבע עובר לסוחר ולפעמים יותר מאשר הערך של מטבע עובר לסוחר, — האם ייתכן שבחברה כזאת יהיו גם משקיעים פרטיים הפועלים למטרות רווח?

אני מבין את רצונה של הממשלה לגייס בכל מיני צורות הון מחוץ-לארץ, בשבוע שעבר עסקה הכנסת בעניין בתי החוק, וכבר אז היו ספיקות אם לא תרגה הממשלה בהצעותיה לחברה לישראל מהאינטרסים הציבוריים, מהאינטרס של משלם המסים. ובהמשך לכך — הרושם הרציני שלי הוא שבעניין אחר, בעניין "צים", תרגה הממשלה מאוד מהאינטרס של הציבור בהצעותיה לחברה לישראל, — אולם אלה הם שיקולים כלכליים שאפשר להתווכח עליהם לגופו של דבר. אינני בין הדוקטורירים בעניין הבעלות על אמצעי הייצור, הבעלות

היו"ר י. נבון:

אנחנו עוברים לסעיף ב' של סדר-היום: התנגדות סיעות מפד"ל, אגודת ישראל, הרשימה הקומוניסטית החדשה, העולם הזה — כוח חדש, מק"י, להודעת הממשלה מיום כ"ז באייר תש"ל (2 ביוני 1970) בדבר החלת דין רציפות על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו), תשכ"ט—1969. שמענו באחת הישיבות הקודמות את הנמקת הסיעות המתנגדות להחלת דין הרציפות. היום נשמע את תשובת שר המשפטים ונצביע. רשות הדיבור לשר המשפטים.

שר-המשפטים י. ש. שפירא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הממשלה החליטה להחיל את דין הרציפות על הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו), תשכ"ט—1969. הצעת חוק זו הובאה לכנסת השישית עליידי ועדת החוקה, חוק ומשפט, כתוצאה מהצעות חוק פרטיות של שני חברי הכנסת השישית: מי שהיה חבר-הכנסת השישית, פנחס רוזן, ומי שהיה חבר-הכנסת השישית והוא גם חבר-הכנסת השביעית, חבר-הכנסת בן-פורת.

הוועדה הביאה את ההצעה הזאת לאחר שטיפלה בנושא זה בוועדת-משנה ובמליאת ועדת החוקה, חוק ומשפט, במשך שנה תמימה, בדיונים בלי סוף. בסופו של דבר הגיע העניין אל הקריאה הראשונה בכנסת, והוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. פה הובעו הסתייגויות משני נימוקים. נימוק אחד — התנגדות בכלל להחלת דין הרציפות. עלי לומר שני דברים. האפשרות להטיל רציפות נקבעה בכנסת בחוק.

היו"ר י. נבון:

נעבור לסעיף ז' בסדר-היום: חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8), תש"ל—1970. סגן שר האוצר כבר פתח את הדיון ב-22 ליוני ונעבור עתה לדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אביזוהר.

מאיר אביזוהר (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת התיקון לחוק בנק ישראל נראית לי, אלא שהיא טעונה תוספת, ואני מתכוון לנקודה אחת.

קראנו בעתונות על משא-ומתן שהתנהל בין החברה אשר הבנק הסמיך אותה, לפי החוק הזה, לטפל בהוצאת מטבעות ומדליונים, ובין משקיעים שביקשו להשתתף בחברה זו, וכנראה בלחץ דעת הקהל גם המשקיע וגם החברה נרתעו מהרעיון. אולם עצם התעוררותו של השאלה מעלה את הצורך להבהיר: האם

(*) "דברי הכנסת", חוב' כ"ה, עמ' 2176.
(**) "דברי הכנסת", חוב' כ"ה, עמ' 2175.

מטבעות המיועדים לאירועים מסויימים ולאספנים, וזאת בנוסף למטבעות זכרון. הכוונה למטבעות מיוחדים שהוטבע בהם סימן מיוחד, מטבעות שיש להם ערך נומיסמטי. זה מקובל בעולם כולו ורצינו לעשות זאת גם אצלנו. אני מבין שלא הושמעה הערה כלשהי לגבי החוק כפי שהוצע כאן.

חבר-הכנסת אביזוהר העלה בהזדמנות זו, שהבאנו את התיקון הזה לחוק, את הנושא של אפשרות מכירת החברה הממשלתית למטבעות ולמדליונים למשקיעים מחוץ-לארץ. אני רוצה לומר כאן, שלא התנהל עדיין כל משא-ומתן בין החברה לבין משקיעים. אמנם הגיעו מספר הצעות, אבל עדיין לא נכנסו אפילו לשלב של משא-ומתן, וההצעות הופנו לרשות החברות. מה שילוע לי הוא, שעד כה היו הצעה אחת או שתיים, אך הן נדחו. וכאמור לא הוחל באיזה משא-ומתן מעשי.

אינני חושב שיש היום מקום להכניס תיקון בחוק, כי החברה תמשיך להיות בבעלותה המלאה של הממשלה, וממילא כל מכירה של איזה חלק של חברה ממשלתית, לפי הנהל המקובל אצלנו, תובא קודם לדיון בממשלה ובוועדת הכספים של הכנסת, ורק לאחר מכן, אם יוחלט בחיוב, הדבר יהיה מעשי.

על כן אני מציע לקבל את ההודעה הזאת מצדי כפי שהיא ולהעביר לוועדת הכספים של הכנסת את הצעת התיקון הטכני שהבאתי לדיון.

היו"ר י. גבון:

חברי הכנסת, נצביע.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק בנק ישראל (תיקון מס' 8), תש"ל—1970, לוועדת הכספים נתקבלה.

ד. חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 7), תש"ל—1970 (*) (קריאה ראשונה)

היו"ר י. גבון:

המדינה ואותם הוא ביטח מפני סיכוני מלחמה, מפני נזק עקיף ומפני נזקי בצורת.

לאור ההתפתחויות אשר חלו בשנים האחרונות ואשר חייבו שיהא ביטוח לנכסים ישראלים אף אם הם מחוץ לשטח המדינה, תוקן החוק לפני מספר חודשים כדי לאפשר ביטוח נכסים כאלה מפני הסיכונים האמורים, כולם או מקצתם.

מתברר שהתיקון הנ"ל איננו מספיק. הוא איננו עונה לצרכי המשק לגבי שיט כלי שיט וכלי טיס שאינם בבעלות ישראלית, אך מוחכרים לישראלים או שפעולתם חשובה למשק הישראלי, ואף לא לגבי טובין שאינם בבעלות ישראלית אך הם מובלים בכלי שיט או בכלי טיס שעליהם חל החוק.

בתקנות שיוקנו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, אפשר יהיה לקבוע, בהתאם לתנאים המשתנים, איזה כלי שיט או כלי טיס או טובין אפשר יהיה לבטח מפני נזקי מלחמה ונזק עקיף, תמורת תשלום שייקבע.

בימינו היא הגורם הפחות קובע, ועקרון השליטה הוא הקובע. לא כן בעניין מטבעות.

סעיף 33(א) לחוק בנק ישראל, שאותו באים לתקן, אומר בסיפא שלו, שהחברה תהיה בשליטתה של הממשלה. לדעתי, במקרה זה לא מספיק שהחברה תהיה בשליטתה של הממשלה, ואני מציע תיקון נוסף האומר שהחברה תהיה בבעלותה של הממשלה. חברה המוציאה מטבעות צריכה להיות בבעלותה המלאה של הממשלה. זהו דבר עקרוני.

רבותי, היו ימים שבהם היו השליטים מפחתיים על-ידי כך שהכניסו פחות כסף במטבעות. והציבור היה מפחח את המטבעות על-ידי כך שהיה שוחק ומוריד כסף מהמטבעות. המונופולין של המדינה על כספים שהיא מוציאה, זוהי היסטוריה כלכלית ארוכה, שכולה באה ללמד כי זהו נושא מובהק שצריך להיות בבעלות הממשלה. אמנם לא נוצר מצב עובדתי, מצב שיש בו טעם רציני לפגום, של הכנסת גורמים פרטיים בעניין מטבעות, אבל קיימת פרצה בחוק. והואיל והחוק כבר הובא לפנינו מחדש כדי להכניס בו תיקון שהוא כשלעצמו מוצדק אני מציע להוסיף תיקון אשר יבטיח כי חברה המוציאה מטבעות ומדליונים תהיה בבעלותה המלאה של הממשלה.

היו"ר י. גבון:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כפי שצינתי גם בדברי הפתיחה, הרי התיקון המוצע על-ידי הצעת החוק, שהונחה על שולחן הבית, בא לפתור בעיה טכנית שהתעוררה תוך כדי הפעלת החוק, סעיף 33(א) שבו, ולמעשה אין בהצעה שהובאה כל שינוי מהותי. באנו להוסיף, היינו לשחרר את בנק ישראל מהחובה לפרוט

אנחנו עוברים לסעיף "ב" בסדר-היום: חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 7), תש"ל—1970, קריאה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. מגמתה של הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 7), תש"ל—1970, המונחת לפני הבית, היא לאפשר החלת הוראות חוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א—1961, בדבר ביטוח נגד נזקי מלחמה גם על כלי שיט וכלי טיס שאינם בבעלות ישראלית, אך מוחכרים לישראלים או שהם פועלים לטובת משק המדינה, וכן על טובין המובלים בהם או טובין של בעלים שאינם ישראלים, המובלים בכלי שיט או בכלי טיס ישראלים. הוראות אלה ניתן להחיל אך ורק אם בעלי הנכסים הנ"ל רוצים בכך.

חוק מס רכוש וקרן פיצויים הטיל עד לפני זמן לא רב מס על מקרקעין, מלאי וציוד הנמצאים בשטח

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג

— חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 7) (דיגשטיין, נבון, גולדשטיין, זר) —

שאנחנו צריכים להיות גמישים ולהתאים את החוק להתפתחויות.

חוק זה, במתכונתו המקורית, הראשונה, איפשר ביטוח דק לגבי מקרקעין, מלאי וציוד, הגמצא בשטח המדינה, מפני סיכוני מלחמה ומפני נזק עקיף ונזקי בצורת, וכאן אנחנו דנים בגנוי מלחמה.

לאחר מכן ביקשנו תיקון שלפיו אפשר יהיה לבטח נכסים מפני אותם סיכונים, כולם או מקצתם, גם אם נכסים ישראליים אלה נמצאים מחוץ לשטח המדינה. כדוגמה לגורמים שהגיעו אותנו לכך אני יכול לציין את התערוכה הישראלית בארגנטינה שהועלתה באש. עמדנו לפני שאלה של אפשרות אירגון של תערוכות דומות ופעולות נוספות, שאינן רוצה לפרטן מעל דוכן זה, משום עין הרע, ובכך, מקרה כזה שקרה בתערוכה הישראלית בארגנטינה הוכיח לנו שיש 'צורך' לתקן את החוק, כדי שאפשר יהיה להחיל את חוק מס רכוש וקרן פיצויים גם לגבי נכסים ישראליים הנמצאים מחוץ לגבולות המדינה.

עתה אנחנו מציעים הרחבה נוספת, הרחבה שהמציאות כופה עלינו, משום שלעתים אי-אפשר להשיג ביטוחים מפני סיכוני מלחמה באותם מקרים שבהם אפילו הנכסים אינם בבעלות ישראלית. לעתים הם חכורים על-ידי ישראלים, וגם הטובין המובלים באותם כלי טיס או כלי שיט — בעיקר מדובר בכלי-שיט — אינם בבעלות ישראלית, ואולי גם לא חכורים על-ידי תושב ישראל, אלא מועברים דרך טריטוריה ישראלית. עצם העובדה שחברות ביטוח בחוץ-לארץ מסרבות לספק ביטוח כמקובל מחייבת אותנו לספק גם ביטוח זה מפני סיכוני מלחמה, כלומר, הדבר נובע מן העובדה שבקרב המבטחים המוכרים בעולם קיים אי-רצון לבטח טובין המובלים בכלי טיס או בכלי שיט, הפועלים לטובת משק המדינה, גם כאשר אין כל קשר של בעלות ישראלית על אותם נכסים או טובין, והוא הדין בטובין העוברים דרך הטריטוריה של ישראל. על כן אנחנו צריכים למצוא את הדרך הגאונית שאותו ביטוח, שאיננו יכולים לקבל בחוץ, ינתן על-ידינו. זו המגמה והמטרה של הרחבת תחולתו של חוק מס רכוש וקרן פיצויים. ניתנה כאן הדוגמה של הגשר היבשתי. לא נוכל להפעיל, בין בקנה-מידה גדול ובין בקנה-מידה קטן, את הגשר היבשתי, כפי שאנחנו קוראים לו — כלומר ניצול הטופוגרפיה והטריטוריה של ישראל לקשר בין ים סוף לבין הים התיכון — מבלי שנוכל לתת גם ביטוח מפני סיכוני מלחמה. זאת אנחנו רוצים לאפשר באמצעות התיקון לחוק המוצע כאן.

אינני יודע אם זה יהיה התיקון האחרון. נקווה שהמציאות לא תכריח אותנו לבוא מדי פעם בתיקונים נוספים. עם זאת, אנהו צריכים לעקוב אחר המתרחש בעולם ולדאוג לכך שהמשק הישראלי לא ייפגע, אני מבקש להעביר את החוק לוועדת הכספים, להכנת לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. זר:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים. אני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

הצעה להעביר את הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 7), תש"ל-1970, לוועדת הכספים נתקבלה.

בדעתנו להציע שיעורי תשלום אשר יהלמו, לפי מיטב ידיעתנו והערכתנו, את מידת הסיכון הכרוך בביטוח זה וכן יסווי הוצאות המיוחדות המיועדות לצימצומו המירבי של הסיכון.

מיותר לציין שהתיקון המוצע יאפשר למדינה להקל על היבוא והיצוא ולבטל את התלות המוחלטת הקיימת כיום לגבי הנכסים האמורים בחברות ביטוח זרות. עניין זה אף יביא לחסכון לא-מבוטל במטבע חוץ. חברי כנסת נכבדים, אבקשכם להעביר הצעת חוק זו לדיון מפורט יותר בוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת גולדשטיין.

אהרן גולדשטיין (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. זה כבר התיקון השביעי שאנחנו מביאים לחוק מס רכוש וקרן פיצויים. נדמה לי שזה לא יהיה התיקון האחרון. אולי יהיה צורך להחיל את החוק גם על סיכונים נוספים כתוצאה משעת החירום שבה אנו נמצאים. רק לפני מספר חודשים, עקב תביעות בקשר לכלי שיט ולכלי טיס, תקנו את סעיף 46 האומר: "כדי לאפשר תשלום פיצויים מקרן הפיצויים, בעד נזק לגנסי חוץ ישראלים, רשאי שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת לקבוע בתק-נות, בין דרך כלל ובין לסוגים של בעלים, כי הוראות חוק זה, כולן או מקצתן, יחולו על סוגים מסויימים של נכסי חוץ ישראלים כאילו היו בישראל ובתיאומים שיוורה עליהם בתקנות או המחוייבים לפי העניין." התיקון הזה בא בזמנו כתוצאה מכך שחששנו — והחשש היה מבוסס למדי — שבמקרה של מלחמה תנצלנה החברות הזרות את האפשרות לבטל תוך ארבעים-ושמונה שעות את הביטוחים על האניות הבאות לישראל. אז היה מדובר אך ורק על אניות השייכות לחברות ישראליות. עכשיו מתברר שזה אינו מספיק. יש גם אניות חכורות. החוק לא הל על אניות חכורות על-ידי חברות ישראליות. יש גם אניות המשרות את המשק הישראלי שאינן שייכות לחברות ישראליות. בתקופה האחרונה אנחנו מפתחים גם את הקשר היבשתי. זוהי רק התחלה. אנחנו חושבים שהדבר יתפתח. סחורות חוץ יעברו בין אילת ואשדוד. גם ביטוח טובין כאלה חייב למצוא פתרונו במקרה שיינוקו עקב מלחמה.

התיקון הזה חשוב. אני, כמוכך, תומך בו. אני מקווה שבזמן הקרוב ביותר יתוקנו דברים נוספים. אין כל ספק שהקרן הזאת תמלא את חובתה לגבי כל סיכון הקיים בישראל. הדבר הוא לטובת המשק הישראלי, כדי שלא ייפגע הסחר עם ישראל בתקופה בה אנו חיים, בתקופת חירום.

כאמור, אני תומך בחוק הזה ותומך בהצעה להעביר לוועדת הכספים.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, יתשובה.

סגן שר האוצר צ. דיגשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אין לי להוסיף הרבה לדברים שזוה עתה מסרתי כאן ולהסבר לגבי חוק זה. לדאבונו המציאות היא המכתיבה לנו, לעתים, את הצורך בתיקונים אלה ואחרים, וכפי שאמר גם חברי-הכנסת גולדשטיין לגבי התיקון האחרון לחוק זה, ברור

ה. חוק להסדר ההימורים בספורט (תיקון מס' 2), תש"ל-1970 *

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ. זר:

אנו עובדים לסעיף י"א בסדר-היום: חוק להסדר ההימורים בספורט (תיקון מס' 2), תש"ל-1970, קרי-אה ראשונה. רשות הדיבור לסגן שר האוצר.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק להסדר ההימורים בספורט, תשכ"ו-1967, נועד להגביל את ההימורים, ולמעשה אסר אותם, פרט להימורים על תוצאות תחרויות ספורט המתנהלים על-ידי המועצה להסדר ההימורים בספורט, גוף ציבורי שהוקם על-ידי החוק. החוק קובע, שכל הכספים הנותנים בידי המועצה, לאחר חלוקת הזכויות וכיסוי ההוצאות, מיועדים לקידום ופי-תוח תרבות הגוף, החינוך הנוכחי והספורט בישראל, מטרת נכבדות שחשיבותן אינה שגויה במחלוקת, ואשר אילמלא כספים אלה היה הכרח לממן תקציב המדינה.

מכיוון שהחוק קבע הסדר חדש, נקבע לו תקופת הרצה של שלוש שנים, המסתיימת ביום 15 באוגוסט 1970. כוונת המחוקק היתה לבחון את דרך הפעלתו של החוק הלכה למעשה, ובתום התקופה, לאור הנסיון שהצטבר, להחליט אם להאריך את החוק במתכונתו הנוכחית, להכניס בו תיקונים או לבטל כליל - אם העניין יצדיק או יתייב זאת - את עניין ההימורים בארץ.

אנו עומדים כיום בסיומה של תקופת נסיון זו, ונראה לי שאפשר להודות כי הנסיון עלה יפה. ההימורים נערכים באופן מסודר ומאורגן על-ידי המועצה בלבד, ללא תחרות פרועה עם גורמים אחרים, כפי שהיה בעבר, והכספים הנותנים בידי המועצה משמשים כולם לצרכי הספורט, בהתאם לחלוקה הנקבעת על-ידי המועצה, באישור ועדת הכספים של הכנסת.

בשנה הראשונה להפעלת החוק, בחודשים ינואר-אוגוסט 1968, הועבר סכום של 3,594,088 לירות, בשנה השנייה - סכום של 6,120,555 לירות, ואילו בשנה זו, בחודשים אוקטובר-מארס בלבד, הועברו כבר למעלה משבעה מיליון לירות למטרות ספורט.

השקעת סכומים אלו בענפי הספורט השונים ובקידום נותנת את אותותיה. ומה לנו דוגמה טובה יותר מאשר הופעתה של נבחרת ישראל במשחקי אליפות העולם במקסיקו בימים אלה, הופעה מברבורת, אשר האדירה את שם ישראל בעולם? בכל אשר תפנה אתה קודא בעתונות העולם הערכות חיוביות ושבחיים לכדורגל הישראלי העולה. הישגיה של הנבחרת גדלים פי כמה כאשר מביאים בחשבון את העובדה שהנבחרות האחרות שהשתתפו במקסיקו, רובן ככולן, מורכבות משחקנים מקצועיים, בעוד ששחקנינו הם חובבים. כדי לאפשר לחובבים שלנו להתמודד עם מקצוענים יש צורך בהרבה אמצעים, הדורשים תקציב רב, וכאמור תקציב המדינה אינו מסוגל להעמיד לרשות הספורט סכומים נכבדים כמו אלו המתקבלים על-ידי ההימורים.

הישגים אלו ואחרים מתאפשרים, בין היתר, על-ידי הקמת מיתקני ספורט שונים בכל רחבי הארץ,

המתאפשרים אימון גופני ופיתוח ענפי הספורט השונים. מטרת המיתקנים היא לאפשר להמונים, ובעיקר לילדים ולנוער, לעסוק בספורט. ככל שהעיסוק בספורט הוא המוני ועממי יותר, ועוסקים בו מגיל צעיר, גדל הסיכוי להגיע להישגים נכבדים יותר ולעמוד בתחרות עם אומות שמספר אוכלוסייתן עולה פי כמה על שלנו.

בשנים אלה הוקמו מיתקנים בסכום כולל של 2.5 מיליון לירות. בשנה זו, כבשנים קודמות, יופרשו גם כן 20% מההכנסות וטו, לאחר חלוקת הפרסים וכיסוי ההוצאות הטיפעול, לקרן מיתקנים.

עובדות ומספרים אלה, שאין לזלזל בהם, מצביעים על כך שהמועצה ממלאה את תפקידה ומשימותיה, ועל כן מוצע עתה לבטל את סעיף 16 לחוק, שהגביל את תוקף החוק לשלוש שנים, ולתת לחוק תוקף בלתי-מוגבל.

אנו מציעים להכניס בחוק תיקונים נוספים המבטיחים על נסיון פעולתה של המועצה במשך שלוש שנות הנסיון. סעיף 1 לחוק קובע, כי המועצה תהיה מוסמכת לארגן ולערוך הימורים על תוצאות של משחקים ותחרויות בספורט. המועצה נהגה להיעזר בגופים אחרים לצורך מילוי משימה זו. היא התקשרה לשם כך בהסכם מים עם גופים שהיו בידיהם מנגנון וכלים לביצוע הימורים והם ביצעו בעדה ובפיקוחה את העבודות הכרוכות בביצוע ההימורים. במשך הזמן נתברר, תוך כדי דיונים בפני בית-המשפט הגבוה לצדק, כי לשון סעיף 1 לחוק אינה מתירה למועצה למסור ביצוע עבודות לאחרים וכי עליה לארגן ולבצע את ההימורים בעצמה. מאחר שמטרת עבודות לגורמים אחרים מתוך למועצה יש בה משום יעילות וחסכון לעומת ההוצאות הכרוכות בביצוע עצמי של העבודות ובקיום מנגנון ביצוע מסועף, מוצע עתה לכלול בחוק הוראה מפורשת שתאפשר למועצה לבצע את תכנית ההימורים באמצעות גופים אחרים, ובלבד שמטרת העבודה תהיה בכפוף לתנאים הבאים: (א) מטרת העבודה תיעשה על-ידי הסכם בכתב; (ב) ביצוע העבודה שתימסר בכל פעם יהיה לתקופה שאינה עולה על שנה אחת; (ג) המועצה תפקח על ביצוע העבודות שנמסרו, ומבצע העבודה ידווח למועצה בהתאם לכללים שייקבעו בתקנות.

תיקון אחד בהצעת החוק שלפנינו הוא תיקון סעיף 9(ב), הקובע כי "המועצה, באישור השרים ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, תקבע כל שנה למי תשולם היתרה האמורה בסעיף קטן (א) ובאיוה חלקים".

היתרה שמדובר בה היא הסכום הנותן בידי המועצה מהכנסותיה לאחר תשלום הזכויות וההוצאות. ובהתאם לאמור בסעיף 9(ב) מחלוקת המועצה כל שנה את כל היתרה. סכומי היתרה גדלים והולכים מדי שנה, כפי שציינתי כבר קודם, ולפיכך הגענו למסקנה כי על מנת להשיג ניצול אופטימלי של כספים אלה יש להתיר למועצה שלא לחלק את מלוא היתרה השנתית מדי שנה בשנה. כלומר: המועצה תהיה רשאית לקבוע כי חלק מהיתרה לא יחולק באותה שנה, כי אם ישמש כדורבה לשנים הבאות. באופן כזה תוכל המועצה

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג

— חוק להסדר ההימורים בספורט (תיקון מס' 2) (דינשטיין, זה, כץ, ש. כהן, בגין, ארבל-אלמוזינו) —

היא הקובעת את החלוקה הפנימית של הקצבות הכס- פים העומדים למטרות אלו.

חברי הכנסת, אין לי ספק שהשיקולים בחלוקת הכספים צריכים להיות מעוגנים בשיקולים ספורטיביים פדגוגיים. ועדת החינוך והתרבות של הכנסת מקדישה השנה זמן רב ותשומת לב מיוחדת לנושאי החינוך הגופני, הספורט ומיתקניו. נדמה לי שיהא זה רק נכון והגיוני שוועדה זו, החיה את הפעילות השוטפת של הספורט בישראל, תשותף בקביעת השיקולים להקצבות המועצה למטרות השונות. המחוקק קבע בזמנו כי שר האוצר ושר החינוך והתרבות ימונו במשותף את חברי המועצה והיו אחראים לביצוע החוק. מן הראוי ששיתוף זה ימצא ביטוי גם במישור הפרלמנטרי, ובעיקר באותם סעיפים בחוק — לא אפרט אותם עכשיו, אלא בוועדה — המחייבים לא רק שיקולים פנינסיים, אלא גם, ואולי בעיקר, שיקולים פדגוגיים ספורטיביים.

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלום כהן, ואחרי לחבר-הכנסת אהרן ידלין.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אתמול חזרה ממקסיקו הנבחרת הלאומית שלנו.

השר מ. בגין:

בשעה טובה ומוצלחת.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

בשעה טובה ומוצלחת. אנו בודאי איננו מפרגים אחרי השר בגין בהעלותנו על נס את הישגיהם שם, ואני מאחל להם שבהישגיהם הבאים יעלו עוד יותר.

סגן שר האוצר, בהציגו את הצעת התיקון בכנסת, ציין את הופעת הבחורים במקסיקו כהופעה מכובדת ביותר. אבל מה קרה כשהגיעה הנבחרת לארץ? אחרי הפאר וההדר שהענקנו להם — מה קרה לאחר מכן? הנה למשל לא הופיע אפילו נציג של משרד החינוך והתרבות לקבל את פניהם. לא הופיעו המוניה. הופיעו כמה עשרות אזרחים, בעיקר בני משפחות.

שושנה ארבל-אלמוזינו (המערך, עבודה—מפ"ם):
אתה היית?

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):
אני לא הייתי; אני מדווח.

מה ההבדל בין הפעם הזאת לבין חזרתה של הנב- חרת גם בארבע לפנות בוקר וגם בשלוש לפנות בוקר? ממסעה בבנגוק, או ממסעות אחרים במזרח הרחוק? או היו מאות ואלפים שקיבלו את פניהם. הפעם לא באו. ואין זה רק בגלל השעה המאוחרת. מדוע למשל לא חזרו עם המשלחת הזאת שניים מבחיריה, הקפטן עצמו והשחקן מספר אחד אחריו? מדוע לא באו ללוד גם הם עם הנבחרת? הם נשארו באירופה. הם נשארו באירופה לחפש פרנסה. הם נשארו באירופה לחפש קבו- צה שתעסיק אותם במקצוע שלהם בצורה שיוכלו לנצל את כשרם המקצועי כדי להבטיח את עתידם כשלא יוכלו לשחק כדורגל. עובדה היא שלא גיורא שפיגל ולא מוטלה שפיגלר לא חזרו עם הנבחרת ללוד. דבר זה עשוי לדעת גם לסמל את מצבה של הנבחרת לאחר הזדקורים של מקסיקו, וגם להסביר מדוע ההתלהבות של אותם

לחלק את הסכומים הדרושים לשם פעילות שוטפת ושגרתית ולשמור את היתר כדורבה שתנוצל בשנים אחדות כשיהיה צורך בכך, או אפילו באותה שנה, לשם קיום מפעלי ספורט גדולים ובלתי-שגרתיים החורגים מעבר לתקציב הרגיל של מוסדות הספורט. בהתאם להצעת החוק תופקד הרזרבה באוצר המדינה בתנאים שיוסכם עליהם בין החשב הכללי והמועצה להסדר ההימורים בספורט.

אדוני היושב-ראש, חברי הבית. אבקש את הכנסת לקבל הצעתנו זו, ולאחר הדיון שיתקיים עליה — להעבירה לדיון ממצה יותר לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר מ. זר:

אנו עוברים לדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אברהם כץ, ואחרי לחבר-הכנסת שלום כהן.

אברהם כץ (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ביקשתי רשות הדיבור בנושא שלפנינו בעיקר בשל הסעיף השלישי בהצעת החוק, הבא לבטל את סעיף 16 בחוק העיקרי.

סעיף זה קבע שתקפו של החוק להסדר ההימורים בספורט, תשכ"ז, יחדל כעבור שלוש שנים מיום קבלתו, היינו בעוד כחודש ימים. הצעת התיקון שלפנינו עוסקת בשני נושאים. הראשון — ביצוע עבודות הקשורות בע- ריכת ההימורים מטעם המועצה להסדר ההימורים בס- פורט; והשני — מתן סמכות למועצה להעביר יתרות כספיות משנה מסוימת לשנים שלאחר מכן, והדרך לשמירתן של יתרות אלו. הסעיף הראשון בא לייעל את עבודת המועצה, והשני — למנוע הוצאת כספים למטרות שאינן מצדיקות זאת. ואין לי אלא לחייבם. אולם נדמה לי שזוהי ההזדמנות לבקר ולדון בשאר סעיפי החוק העיקרי ולראות באיזו מידה עמדו במבחן המציאות.

ייאמר מיד שהסדר ההימורים בספורט בהתאם לחוק שהוחק למטרה זו מהווה היום את המקור הכספי החשוב ביותר לפעילות הספורטיבית בישראל. ואינני יודע מה היו פני הדברים בענפי הספורט השונים לולא מקור נכבד זה. לפנינו שילוב מוצלח של קנאות לאגודה ספור- טיבית, זו או אחרת, הרצון לזכות ברווחים קלים והפניית הקציבים נכבדים למטרות שאיש אינו מפקפק בערכן.

כבר שמענו: בשנת תשכ"ט הסתכמו ההכנסות ברוטו מעריכת ההימורים בלמעלה מ-20 מיליון ל"י. מסכום זה חולקו כפרסים לזוכים 9.4 מיליון ל"י; הוצאות תיפעול — 4.9 מיליון ל"י; והיתרה שגותרה לחלוקה לנושאים ספורטיביים הסתכמה באותה שנה בלמעלה מ-6 מיליון ל"י. והשנה הסכום גדול עוד יותר. יתרה זו חולקה למטרות ולאירגונים הבאים: 20% לבניין מיתקנים ספורטיביים; 20% — להתאחדות לכדורגל; 14% — להתאחדות לספורט; 13.5% — להתאגדות "הופעל"; 8% — ל"מכבי" ישראל; 7.5% — לוועד האולימפי; 4% — להתאגדות בכדורסל; 3.5% — ל"בית"ר ישראל; 3% — לקון תגמולין לספורטאים; 2.5% — ל"אליצור"; 1% — לאגודת הטניס; 0.5% — לקון לספורטאים מצטיינים; 0.5% — ל"אסא" (אירגון ספורטאים אקדמיים). חלוקה זו נקבעה ואושרה בהתאם לסעיף 8 שבחוק, הקובע שהמועצה באישור שר האוצר ושר החינוך והתרבות ועדת הכספים של הכנסת

המונים - והאזהבים את הנבחרת והצמאים למשחק טוב בכדורגל - לא הביאה אותם ללוד. שני ה"כוכבים" מחפשים תעסוקה, מחפשים פרנסה, במקצוע הזה באירופה. מדוע לא ימצאו את הפרנסה הזאת בכבוד פה בישראל? הרי הבעיה הכספית איננה קיימת כאן. יש לנו מועצה להימורים בספורט. המועצה הזאת מקבלת הרבה כסף. ה"טוטו" וההימורים מכניסים מיליונים רבים. זו שאלה אחרת, שחלק גדול ממיליונים אלה מחולק לבעלי חזקה, אם זו משפחת מוזס או מתחרים אחרים שהיה להם פעם "טוטו" אחר. חלק גדול מהכנסה זו מחולק לבעלי חזקות אלה. אבל בכל זאת יש הרבה כסף. מדוע אין מנצלים כסף זה על מנת להעמיד לפחות את ענף הכדורגל, שהוא הענף המכניס, על בסיס אמתי? מדוע לא לחסל את הבושה הזאת ששמה חצי-מקצוענות? מדוע להשאיר את המצב שכדורגלנים כמו שפיגל ושפיגל, ואחרים לפניהם אשר הלכו בדרך זו, ואחרים שלצערי ילכו באותה דרך - מדוע להשאיר את המצב הזה שענף ספורט מכובד, אהוב, אהוד ומכניס אינו יכול לקיים בכבוד את השתתפותם, את ה"כוכבים" היוצרים את האפשרות הכספית הגדולה הזאת?

היו"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ידלין.

אהרן ידלין (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מציע לכנסת להעביר את הצעת התיקון לוועדת הכספים, בתקווה שהוועדה תאשר את ההצעות המוגשות על-ידי הממשלה.

אינני צריך להוסיף הרבה על מה שאמר סגן שר האוצר בשבחה של המועצה להימורים בספורט. משרד החינוך שותף לו בכך, שהמועצה להימורים בספורט והכספים העומדים לרשותה מהווים כיום אחד המקורות החשובים - לא המקור היחיד, אבל אחד החשובים - למימון הפעילות הספורטיבית בישראל. זה בהחלט לא המקור היחיד. משרד החינוך והתרבות מעמיד לרשות הפעילות הספורטיבית בארץ את תקציב רשות הספורט. אמנם עקב מצוקות העתים התקציב אינו גדל, אבל זהו תקציב בלתי מבוטל. משרד החינוך והתרבות משקיע עשרות מיליוני לירות לקיום מערכת של חינוך גופני בבתי-ספר, גם בחינוך היסודי וגם בחינוך העל-יסודי: מאות מורים, מיתקנים, שעות בתוך הקוריקולום הסדיר ופעולות חוגים מעבר לקוריקולום.

אני צריך לציין מקור חשוב, אחר, תקציב הוועד הפועל של ההסתדרות, המעמיד מיליונים לא מעטים לרשות ההסתדרות הספורטיבית הגדולה, ההסתדרות "הפועל". אבל נכון הדבר שתקציב רשות הספורט בשנים האחרונות אינו גדל עקב מצוקות התקציב של משרד החינוך והתרבות הידועות יפה לכנסת.

גם תקציב הפיתוח של משרדנו מדוד וגזור בקפדנות יתירה ואינו מספק את כלל הצרכים של מערכת החינוך והתרבות בישראל, ובעיקר מאחר שהועמסה עליו המשימה הגדולה והחשובה של ביצוע הרפורמה במבנה החינוך. ולכן טוב הדבר - אם כי חינוכית הייתי מצפה ליום שלא נזדקק להימורים בכלל - שלרשותנו מקור נוסף, שאיננו מעיק על תקציב המדינה, ומה עוד שהכנסת, בעזרת החוק להסדר ההימורים בספורט, העניקה למעשה לממשלת ישראל, הן למשרד החינוך והן למשרד האוצר, זריעה מוחלטת על המתרחש בתחום ההימורים ומשקל מכריע בקביעת היעדים של האמצעים לפיתוח הספורט.

לכן אני חושב שסעיף 3 בהצעת החוק, המבטל את סעיף 16, הוא מוצדק בהחלט. הפרספקטיבה הניצבת לפנינו מבחינת האפשרויות של תקציב המדינה ידועה לכל; וטוב הדבר, שעד אשר יבואו ימים קלים וחדל מבחינה תקציבית, יהיה החוק קיים כחוק קבוע ולא יהיה צורך מדי פעם לחזור ולחוקק אותו מחדש.

המונים - והאזהבים את הנבחרת והצמאים למשחק טוב בכדורגל - לא הביאה אותם ללוד.

שני ה"כוכבים" מחפשים תעסוקה, מחפשים פרנסה, במקצוע הזה באירופה. מדוע לא ימצאו את הפרנסה הזאת בכבוד פה בישראל? הרי הבעיה הכספית איננה קיימת כאן. יש לנו מועצה להימורים בספורט. המועצה הזאת מקבלת הרבה כסף. ה"טוטו" וההימורים מכניסים מיליונים רבים. זו שאלה אחרת, שחלק גדול ממיליונים אלה מחולק לבעלי חזקה, אם זו משפחת מוזס או מתחרים אחרים שהיה להם פעם "טוטו" אחר. חלק גדול מהכנסה זו מחולק לבעלי חזקות אלה. אבל בכל זאת יש הרבה כסף. מדוע אין מנצלים כסף זה על מנת להעמיד לפחות את ענף הכדורגל, שהוא הענף המכניס, על בסיס אמתי? מדוע לא לחסל את הבושה הזאת ששמה חצי-מקצוענות? מדוע להשאיר את המצב שכדורגלנים כמו שפיגל ושפיגל, ואחרים לפניהם אשר הלכו בדרך זו, ואחרים שלצערי ילכו באותה דרך - מדוע להשאיר את המצב הזה שענף ספורט מכובד, אהוב, אהוד ומכניס אינו יכול לקיים בכבוד את השתתפותם, את ה"כוכבים" היוצרים את האפשרות הכספית הגדולה הזאת?

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך, עבודה-מפ"ם):

מדוע לרופא מותר לנסוע לחוץ-לארץ ולהם אסור?

שלום כהן (העולם הזה- כוח חדש):

הם גוסעים לחוץ-לארץ מכיוון שפה בארץ, על-ידי אינטרס של עסקני התאחדות הכדורגל, יוצרים מצב בלתי-טבעי: אומרים שאין מקצוענות, אסורים מקצו-ענות, ומאלצים אותם לעבוד בחוץ-לארץ, לחפש את התנאים המגיעים להם בחוץ-לארץ. זה לא אותו דבר כמו אצל רופאים. אינני בא לומר שאסור לכדורגלן לנסוע ולשחק בחוץ-לארץ, אבל אסור ליצור מצב שמראש דוחף אותו החוצה. וזה מה שקורה בארץ.

אינני חושב שיש מישהו בכל הבית הזה שמזלזל בחשיבותו של ענף הכדורגל. חשיבות זו הוחדרה לתודע-תנו בממשתיים מקסימו. אנשים ברחבי העולם, שלא התייחסו לשם ישראל, לא מפני שלא מתעניינים בעניינים חשובים, אלא שפשוט לא התייחסו לשם ישראל באהדה ובידיעה ובהתייחסות כלשהי - פתאום לראשונה שמו לב שישראל היא גורם בדבר שלהם איכפת, בדבר שהם מעריכים אותו. לגבי אותם מאות מיליונים של אזרחי העולם האם יכולים אנו להשוות חשיבותו של משחק אחד טוב של קבוצת הכדורגל שלנו לעומת עשר גישות של השר אבא אבן? ואם היינו מתייחסים לכסף שיש ביכולתנו להוציא על הכדורגל לפחות בחלק מן הרצינות שבה אנחנו מתייחסים לענייני ההסברה ולנסיעותיו של השר אבן ושל שרים אחרים - אין לי ספק שבין התיקונים, שיוצגו לחוק הקיים, אולי התיקון הראשון היה שייאפשרו הנהגת ספורט מקצועני בכדורגל.

אחד הסעיפים המוצעים, שעליו התעכב סגן שר האוצר, הוא הסעיף המאפשר יצירת רזרבות. הוא הסביר שמדי שנה נשאר סכום נכבד שאינו מחולק, מדוע אין מחלקים אותו? האם הספורט שלנו כבר מפותח כל כך? האם סיפוק צרכינו במגרשי הכדורגל ובבתי-הספר הוא כבר בדרגה כזאת שאין על מה להוציא כסף זה? הרי הכסף הזה שולם על-ידי חובבי ספורט באופן חוקי, כי מאפשרים להם להמר, על מנת לפתח את הספורט.

דורגלים בישראל הוא ספורט מקצועני. חושבני שאפשר להגיע להישגים ראויים גם בלי ספורט מקצועני. הספורט המקצועני אינו מעשי ואינו דיאלי במדינה קטנה ודלת-אמצעים יחסית כמו מדינת ישראל. ספורט מקצועני פירושו שיש קבוצות מקצועניות המשחקות ביניהן. אבל בספורט כזה אין עלייה וירידה מליגה לליגה. כי כאשר קבוצה מקצוענית יורדת מהליגה הלאומית, היא מתפוררת.

(חברת הכנסת א. אבנרי קורא קריאת ביניים)

אביא דוגמה מארצות-הברית. כאשר יש ספורט מקצועני, הספורט החובבני נמצא בירידה. בארצות-הברית אין ספורט חובבני. קח את ניו-יורק, יש בה רק שתי קבוצות כדורגל המתחרות זו בזו. וזאת למעשה רק בקמפוסים האוניברסיטאיים. ואילו אנו מעוניינים בספורט עממי, לא בניגוד לספורט ייצוגי. תמיד האמנתי שמאלפים יצמחו האלופים. אין לנו יכולת כלכלית לעמוד במקצוענות, ואין ערובה שלא תהייה שביעות ולא תהיה ירידה מהארץ גם כאשר תהיה מקצוענות. אבל מה שאנו אמנם צריכים לעשות הוא: א. לפזר את השחקנים על איבוד ימי עבודה; ב. להבטיח להם שבטוח זמן סביר, כאשר ירדו מהמגרש, תהיה להם תעסוקה נאותה וכי עוד בזמן המשחקים ילמדו וירכשו להם מקצוע. אנו פועלים בכיוון זה ונעזרים גם בכספי ההימורים כדי להקנות מקצוע לכדורגלנים; ג. להבטיח עבודה מתאימה המאפשרת פגנסה בכבוד והתמסרות לאימונים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
בכל זאת עוזבים את הארץ.

אהרן ידלין (המערך, עבודה-מ"פ):

עוזבים לא רק כדורגלנים. עוזבים גם רופאים ובעלי מקצועות אחרים. אינני מעלה על דעתי שנוכל לקבוע רמת שכר כה גבוהה — אינני נבהל ממקצוענות מטעמים אידיאולוגיים — שנוכל להתחרות עם מה שמסוגלים להציע לכדורגלנים בארצות אחרות. גם רמת השכר של המורים וגם רמת השכר של המהנדסים נקבעות לפי צרכי הארץ ויכלתה. אינני מעלה על דעתי שנוכל להתחרות בתנאים המוצעים לכדורגלנים מקצועניים בחוץ-לארץ.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

גם חברי הכנסת הם מקצוענים. הם מקבלים שכר בעד עבודתם, ואין סיבה שהכדורגלנים לא יקבלו.

אהרן ידלין (המערך, עבודה-מ"פ):

אני מסכים שצריך לתת פיצוי מתאים להפסד ימי עבודה. אצטער מאוד אם שפיגלר או שפיגל, שדאגו להם בתחום הכלכלי — ולאחד מהם דאגו לעבודה רצינית, בה הוא מוויח יותר מחבר כנסת, ואולי יותר מאשר שד בממשלה — ייענו להצעות מארצות אחרות. אני חושב שאף אחד מהשחקנים לא יוכל לטעון שלא דאגנו לו. אני חושב שכל שחקן יעשה שגיאה אם לא יבטיח בעוד מועד, בעזרתנו, מקצוע לחיים. כי כאשר קורה חס וחלילה אסון וכאשר נאלצים לרדת מהמגרש, או מתחילה הבעיה האמיתית של הכדורגלן, ואנו חייבים לדאוג לו לטווח ארוך. לשניהם דאגנו בהחלט. אני מסכים שאסור לאגודה לנהוג אחד בפה ואחד במעשה.

ואשר לסעיף הרורבות — לצערי אינני רואה פה את חברת הכנסת שלום כהן, שהעיר עליו. אני שמח שמרכזי הספורט, המרכזים הציבוריים והתאחדויות הספורט ניוונים מהכספים של המועצה להימורים. הייתי סבור תמיד שחובת המדינה לסייע להתאחדויות ספורט ומרכזי ספורט. אבל כאמור אפשרויותינו מוגבלות. עם זאת, היעד המרכזי שלנו הוא פיתוח מיתקנים לספורט, גם מיתקנים מרכזיים ארציים ברמה אולימפית; ועל הפרק תכניות חשובות מאוד, שלא אוכל לפרטן בהזדמנות זו, כגון מרכז אולימפי בתל-אביב ורמת-גן, מרכז אולימפי חשוב בירושלים — כי אני מצפה ליום שבו תוכל ירושלים לארח מכביות ומשחקים אולימפיים — ונוסף לכך מרכזי ספורט רבים בעיירות פיתוח, ביישובי עולים, לצורך הפעולה העממית בספורט.

זהו ההסבר לעניין שלנו שלא לחלק כספים לפעולה שוטפת ולשמור רזרבות לתכניות ארוכות טווח בתחום המיתקנים. חברי הכנסת יודעים את המצב המחייב לעתים לחכות בהכנות תכניות זמן רב, אולי יתר על המידה. גם הצורך בקבלת היתרים לפי מדיניות ויסות הבנייה גורם לעיכובים. וטוב הדבר שאיננו נגררים להוצאות שוטפות ויכולים לשמור רזרבות לפעולה פיתוח לטווח ארוך. אני מניח שלאחר הסבר זה יצביע גם חברי-הכנסת שלום כהן בעד החוק.

אני רוצה לומר מלים אחדות בשאלה אחרת שהעלתה על הפרק, ובקיצור גמור. יחסנו החיובי לענף הכדורגל איננו פונקציה של נוכחות בשדה-התעופה, אם כי קבעתי לעצמי כלל, שכל נבחרת ישראל שתחזור עם גביע, אני אישית אקדם אותה בשדה-התעופה. וכך נהגתי עד עכשיו. הפעם לא חזרו עם גביע.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

חזרו עם הישגים מכובדים מאוד.

אהרן ידלין (המערך, עבודה-מ"פ):

נכון, אולם זה היה תאריך לא מתאים. מלבד זה, איש ציבור חייב לא לפגוע בשיקולי משפחה. יחד עם זאת, אנחנו, כמשרד החינוך המייצג את הממשלה, מקיימים בחסותי קבלת פנים חגיגית, הכוללת ארוחת ערב, לאנשי הנבחרת. אחר-כך יארח אותם שד החינוך בביתו. כל אחד מהספורטאים יקבל מתנה בשם משרד החינוך והתרבות. אם אתה מתכוון לאספקטים סמליים, אנו בהחלט עושים את חובתנו. נתנו גם ביטוי ליחסנו לנבחרת בשורה של מברקים שנשלחו למקסיקו. ואני בהחלט מסכים שהנבחרת הגיעה להישגים ראויים לשמח הישגים שלא ציפינו להם, אם כי אני הייתי משוכנע תמיד שאפשר להתמודד עם ענקי עולם, אם רק נבטיח כושר מקצועני ראוי לשמו ואם נטפח את הכושר הגופני של השחקנים. אני רוצה לומר לכם שגברת חזרת זו החזיקה הפעם מעמד במבחנים לא קלים והיא סיימה בתיקו עם נבחרות חשובות ביותר בעולם, בזכות עבודתו הברוכה והמסורה של קצין חינוך גופני של צה"ל, שהכין את הנבחרת מבחינת הכושר הגופני. נכד שלנו בתחרויות בין-לאומיות משום שלא החזקנו מעמד מבחינת הכושר הגופני לאורך כל התחרויות. הפעם הודות להכנה זו, וכמובן הודות להכשרה מקצועית מעולה לה והודות לדבקות במשימה, השגנו למעלה ממה שציפינו.

אולם אינני סבור שהפתרון לבעיות הכדורגל והכ-

— חוק להסדר ההימורים בספורט (תיקון מס' 2) (ידלן, אבנרי, כץ, זה, סורקיס, דינשטיין) —

להבא, כאשר נוסעת משלחת לחוץ-לארץ, צריכה רשות הספורט לקחת אנשי ציבור ולא רק אלה היושבים שם שנים. יש גם ספורטאים שהם מוחץ למסגרת וכבר שלושים שנה לא נטלו חלק בשום ספורט, לא בשחייה ולא בטניס ולא בשום ספורט אחר. איני רוצה לפגוע בהם, אבל העניין הוא זה: המוקד בקרב הנוער בארץ הוא עניין הכדורגל, עם כל הברכה של משרד החינוך והתרבות והפעולה בבתי-הספר המכוונת לאלפי נערים ונערות. זה דבר גדול בתחום הספורט, שמחייבים ללמד שחייה לנערים ונערות, אבל בכדורגל אנו מתקרבים עכשיו לפתיחת העונה ושוב נעמד לפני שערוריות קשות. אני חושב שחובה על אלה העומדים בראש רשות הספורט לגייס קודם כל סכום כסף להכנת קאדר של שופטים, כי עניין השופטים הוא אחד הדברים הקשים בארץ. הם גורמים לא מעט לבזיונות במגרשים, והיו השנה דברים קשים מאוד, אך לא שמעתי שמישהו חקר את העניין. היו שמועות והאשמות וחובה היה לבדוק אותן בגמר העונה. מדובר בהאשמות בדברים קשים וזה משפיע על הנוער שבאגודות הספורט.

מותר גם להוריד קבוצה או שתי קבוצות ולא לתת להן לשחק עונה שלמה, חרף כל הצעקות שישמעו. אני רואה שמי שעוסק בספורט, פועל למען הספורט ומגדל נוער, יש לו רזיבה ויש לו בחורים טובים ואינו הולך לקראת שערוריות. אין שום אסון שקבוצה יורדת מליגה לאומית לליגה א' או מליגה א' לליגה ב'. שום אסון לא יקרה כתוצאה מזה. להיפך, זה מחנך ומדרבן לתקן את העניין. אולם מה שקורה הוא שמסיימים את העונה ועוברים לעונה השנייה. הייתי עד במשחק אחד שבו בא שופט להחליט איזו קבוצה תנצח. איך הדשה לעצמו לעשות דבר כזה? אני מגנה את מי שפגע בשופט, אבל השופטים גורמים לכך שבדים כאלה יקרו. אני יודע שלא זה הנושא הנדון, אבל יושבים כאן אנשי ספורט ואני רוצה שישמעו מה עם לבי בנושא זה. אני מתעניין בספורט, לכן אני חוזר על זה. צריך לשמוע להבא את הדיון-והשבון, גם מהספורטאים שהביאו לנו את הנצחון. כדאי שנשמע מפייהם מה יש להם לומר על אנשי המשלחת. בוודאי יפה מאוד לקיים מסיבה, אבל צריך לבדוק דברים מכל הצדדים.

(ק ר י א ה)

אני אומר שזה צריך להיבדק. קראתי על כל העניין בעתונות. אמנם דואגים לרזיבה, אבל אולי צריך גם לקבל הלוואות כדי לעזור למקומות שאין בכוחם להקים מיתקנים, ויש מקומות כאלה, הן עירויות והן מועצות מקומיות. חשוב שתהיה בדיקה, ואני חושב שישנה, אף אם הספורטוטו יעשה, כפי שעשה הפיס בזמנו, וית' חייב למפרע. יש עכשיו דברים דחופים ביותר וצריך לבדוק אותם ולעזור.

אני תומך בהצעת החוק.

הי"ר מ. זר:

רשות הדיבור לסגן שר האוצר, לתשובה.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הקל עלי סגן שר החינוך את מלאכת התשובה על ההערות השונות שהושמעו על ידי חברי הכנסת אשר נטלו חלק בדיון. אין ספק שהוא מתמצא יותר ממני בנושא שאנו דנים

צריך להיות פיצוי הוגן, פיצוי גלוי וידוע "מעל לשולחן" ולא "מתחת לשולחן". אבל יש גבולות ליכולת המדינה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
למה לא שכר?

אהרן ידלן (המערך, עבודה—מפ"ם):
איני יכול להמשיך בהסברים, כי זמני מוגבל.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אתה מדבר כסגן שר החינוך והתרבות ומומך אינו מוגבל.

אהרן ידלן (המערך, עבודה—מפ"ם):
הנני מדבר במסגרת הזמן המוקצב לכל חבר כנסת. היושב-ראש מבקש ממני להפסיק.

אני רוצה לומר לתבר-הכנסת כץ, יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, שאיני בטוח שהוא צודק בתביעתו. על פי סדרי הכנסת, את התקציב של משרד החינוך קובעת ועדת הכספים, אם כי ועדת החינוך היא הלומדת ודנה ומבררת את שאלת החינוך במדינה.

אברהם כץ (גח"ל):
לא אתה מרוצה מזה ולא אני.

אהרן ידלן (המערך, עבודה—מפ"ם):
כל עוד אין משנים את חלוקת התפקידים בין הוועדות בכנסת, לא ייתכן שבעניין מסויים ייקבעו סדרים אחרים.

אני שמח שוועדת הכספים — אולי דווקא מפני שאינה מעורה יתר על המידה — קיבלה בדרך כלל את המלצות המועצה להימורים. במועצה מיוצגים גם איר-גוני הספורט הציבוריים, גם משרד האוצר וגם משרד החינוך. והייתי רוצה שוועדת הכספים תאמץ את החל-טות המועצה, ללא סירבול יתר וללא התערבות יתר. נסמון על המועצה שתעד את כלכל את מעשיה כהלכה, ואם יש צורך באישור של מוסד פרלמנטרי, ועדת הכספים עשתה זאת בנאמנות ותעשה זאת גם להבא.

הי"ר מ. זר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת סורקיס, אחרון הנו-אמים בדיון זה.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה—מפ"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. אצביע בעד העברת ההצעה לוועדה ואיני רוצה להתעכב על הדרור-בה ועל המיליונים שברזרבה. ועדת הכספים והאוצר ואלה העומדים בראש ידאגו כבר לעניין חלוקת הכספים, ואילו אני אנצל הזדמנות זו כדי לעורר מספר בעיות, שהרי לא כל יום דנים אנו על ענייני ספורט. הגה חזון אנשים, אמנם בלי גביע, אך הם הביאו לנו כבוד ועמדו מול כוחות רציניים מאוד בספורט. מתוך מה שקראתי בעתונות — לא בדקתי ולא חקרת את העניין ואני סבור שבוועדת החינוך צריך לבדוק את העניין עם אלה שעמדו בראש המשלחת — ראיתי שעתונאי אחד אומר כי המאמן עבד עבודת פרך והוא מאמץ טוב, ועתונאי שני אמר שביקשו לסלק אותו באמצע התחרויות, כי העניין בער. דבר זה אינו מוסיף כבוד.

מלא. כמדינה קטנה אינני יודע אם אנו יכולים להרשות לעצמנו דבר זה. פרט ליתר השיקולים, אפילו אם זה היה באפשרותנו — אם יש מקום לחוק-לארץ? שם יוכלו, כאמור, אינני רוצה להיכנס לעניין זה עכשיו במסגרת הצעת חוק זו. יכול להיות שראוי כי הדבר ייבדק על-ידי ועדת החינוך או על ידי משרד החינוך עצמו, אשר יתן את הדעת על עניין זה.

עלי להדגיש, כי גם אילו היינו מארגנים את ספורט הכדורגל בארץ בתור ספורט מקצועני, מי תוקע לרנו שזה ימונע יציאת שחקנים לחוק-לארץ? שם יוכלו תמיד לשלם סכומים הרבה יותר גבוהים מכל סכום שאנו נוכל לשלם לשחקן, אפילו באירגון מקצועני. בזה אין להתחרות. ירידה מן הארץ איננה בבחינת נגע שפשה רק בספורט הכדורגל. אנו רואים זאת באמנות, בהגדסה, ברפואה, ודאי שאיננו יכולים להתחרות בחוק-לארץ בכל מקרה. אמר כאן סגן שר החינוך, שכמה שחקנים מקבלים משכורות גבוהות ממשכורת שר במדינת ישראל. דומני שלא נוכל לעמוד בכל פיתוי חוק-לארץ. כלומר, נגע הירידה מן הארץ לא יירפא אם נארגן את ספורט הכדורגל במסגרת מקצוענית; הבעיה תשאר בעיה והדבר צריך להיבדק בנפרד.

שלום כהן (העולם הזה—כוח חדש):

הבעיה אינה ירידה, אלא ממדום תוך כדי המשחק ומה עתידם.

סגן שר האוצר צ. דינשטיין:

הקל עלי סגן שר החינוך שהעיר כי לגבי עתידם דאגנו לקרן תמלוגים, שכן בעיית שחקן הכדורגל איננה רק כל עוד הוא מופיע על המגרש, אלא מה יהיה אחרי שיפרוש. אני מבין שבעניין זה נתנו את הדעת ונמצאו פתרונות, אך ייתכן שהבעיה מחייבת בדיקה ובחינה נוספת.

שמעתי מספר הערות שהושמעו על-ידי חברי הכנסת סורקיס וכן את הערת סגן שר החינוך שהדברים צריכים להיבדק.

אני מציע, אדוני היושב-ראש וחברי הבית הנכבדים, להעביר לוועדת הכספים של הכנסת את הצעת החוק כפי שהובאה, עם ההערות שנשמעו כאן, כדי שתתן דעתה על הדברים ותכין את הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית.

משה נסים (גח"ל):

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה משותפת של ועדת הכספים וועדת החינוך.

הי"ר מ. זר:

העניין יועבר לוועדת הכנסת, והיא אשר תקבע לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק. לפנינו איפוא הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק לוועדה. אנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

הצעה להעביר את הצעת חוק להסדר ההימורים בספורט (תיקון מס' 2), תש"ל—1970, לוועדה, אשר תיקבע על-ידי ועדת הכנסת, נתקבלה.

בו היום, ואיני רוצה לחזור על דברים שהושמעו. אצמי צמ דברי רק להערות שהושמעו כאן, כי מה שהיה לי לומר אמרתי כבר בדברי הפתיחה.

לחברי הכנסת כן רצוני לומר שלא הייתי מציע להתחיל ב"תיקון עולם" דווקא על-ידי תיקון סעיף זה. אנו נוהגים שוועדת הכספים דנה בכל תקציבי המשרד-דים השונים. קיימות גם ועדות כנסת אחרות, אבל הנושא הכספי מתרכז בוועדה אחת, היא ועדת הכספים, הדנה בתקציבי משרד הבריאות, משרד הפנים, משרד האוצר, משרד החינוך ובכל התקציבים הנוגעים למשרד-דים השונים. ודאי שיש משרדים שונים ויש ועדות כנסת שונות שיכולות לבגש דעה ולהליך, וקיימת השפעה ויש יחסי גומלין בין הוועדות, אבל אם איננו רוצים לגרום לסירובל יתר, אני חושב שמן הנכון להשאיר את המצב במתכונתו הנוכחית, היינו שהדיון הכספי במישור הפרלמנטרי יתקיים בוועדת הכספים. משרד החינוך הוא "בעל דבר" בעניין זה ועל כך גם נקבע שחברי המועצה נקבעים על-ידי שני שרים, היינו שר החינוך ושר האוצר כאחד. זה מה ששייך להצעה שהועלתה על ידי חברי הכנסת כן לגבי הדיון במישור הפרלמנטרי של חלוקת הכספים.

לא הבינותי את חברי הכנסת כהן, אשר שלל מעי-קרו את הנושא של קיום רזרבה. לא מדובר על קיום רזרבה הנכנסת לתקציב האוצר הכללי ושהאוצר מ-תמש בה כפי שימצא לנכון, אלא על שידיון רזרבה באישור ועדת הכספים, נעמדו לפני המציאות הזאת. היה נסיון במשך שלוש שנים, וחובה היה עלינו ללמוד ממנו. למדנו שלעיתים לא כדאי לחלק מדי שנה את כל היתרה לאחר הפחתת הזכויות וההוצאות, וזאת כדי לאפשר, למשל, להקים מיתקן ספורט חשוב ויקר. לעתים לא ניתן לגייס את הכסף למיתקן מעין זה במשך שנה אחת ועל כן מוטב לשריין רזרבה כדי להקטין אחר כך, לאחר שהאמצעים להקמתו הובטחו. הכוונה היא שהרזרבה תיועד לאותה מטרה. לא מדובר כאן על איזו מטרה אחרת, אבל כדי שלא נעמוד לפני הצורך החוקי הנכפה עלינו הר כגיגית, שאנו חייבים להוציא מדי שנה את כל הכסף, מוטב לאפשר לנו לשמור על איזו רזרבה המיועדת לאותן המטרות. מדוע זה פסול מעיקרו? אולי לא הטבתי להסביר בדברי הפתיחה למה הכוונה.

לגבי הטענות אם ספורט הכדורגל צריך להיות אצלנו מקצועני או חובבני — יכול להיות שהדבר צריך להיות נדון בנפרד; זה אינו חלק מהחוק זה שעליו אנו מדברים. אמנם אני מבין שאגב דיון על חוק זה אפשר להעלות מחשבות שונות. אולי זה באמת אחד הנושאים שוועדת החינוך צריכה לתת דעתה עליו ולהחליט אם יש מקום לארגן את ספורט הכדורגל באופן מקצועני ואם לאו. ודאי יש דעות לכאן ולכאן.

אולם רצוני להדגיש דבר אחד, שלא תהיה אשליה: הספורט המקצועני הוא יקר ביותר. זה לא עניין של עוד מיליון אחד או שניים. מוסרים לי יודעי-דבר שהמ-דובר במיליונים כבדים ורבים, אולי יותר מכל מה שאנו מקבלים בהימורים. כי מהי משמעות הדבר? — צריך להחזיק עשרות קבוצות, בוודאי קרוב לעשרים, כלומר לשלם לכל הקבוצות, על מרכיביהן, תשלום

— חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום) (זר, ארבל-אלמוזלינו) —

1. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה

(בשעת חירום), תש"ל-1970 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ. זר :

רצוני לציין, שנוסף למתנדבים שהזכרתי היינו עדים, ואנו עדים גם כיום, לזרם — לפעמים דליל ולפעמים לא כל כך דליל — של מתנדבים הבאים לישובי הספר ביזמתם הם: סטודנטים, רופאים, פועלים, וגם יהודים מחוץ-לארץ, ולעתים גם סטודנטים נוצרים מארצות אירופה ואמריקה. ואדמת עמק בית-שאן ועמק הירדן רוויה גם בדמם של מתנדבים שנהרגו או נפצעו, וביניהם גם מתנדבים לא-יהודים.

ההתנדבות לישובי הספר היא ביטוי לסולידריות והזדהות עם שומרי הגבולות. זה ביטוי לנכונות של שכבות רחבות בקרב העם להיחלצות והקרבה.

ההתנדבות כביטוי להחלוצות ונכונות להקרבה עוברת כחוט השני בכל המערכות והכיבושים שידע הישוב היהודי בישראל מאז עליית הביוליים, התנדבות ל"השומר", התנדבות לבניין חומה ומגדל, התנדבות לנוטרות, התנדבות לגדודים במלחמת העולם הראשונה והשנייה, התנדבות להגנה, לפלמ"ח, לאצ"ל וללח"י. תופעה מבורכת זו לא פסקה גם עם קום המדינה והקמת כלים ממלכתיים שנטלו על עצמם תפקידים רבים, שבעבר גופים של מתנדבים העמיסו על שכמם מתוך רצון חפשי.

בהזדמנות זאת עלי לציין בהערכה והוקרה גם היחלצותם של אמנים המופיעים בהתנדבות בחזית, במעוים ובישובי הספר. יש בהופעתם עידוד ללוחמים ופריסת שלום מהבית ומהמשפחה שבעורף. ובמיוחד רוצה אני לציין בהערכה את זמרת שלוש המלחמות, יפה ויקוני, המלווה את הלוחמים מאז מלחמת השחרור.

רבות, מעשי האיבה התפשטו מעמק הירדן גם לגבול לבנון, הגבול שנהשב לשקט בעבר; דבר המחייב הגדלת מספר המתנדבים להקמת מקלטים ושיפור המדיניות לטובת הקיימים, הבטחת פעולה חברתית ותברותית סדירה, הוצאת ילדים ונוער מישובי הספר לנופש במרכז הארץ.

פועלי ישראל עבדו בי"ב במאי, ומתוך הסכם בין ההסתדרות לאירגון המעסיקים סוכם שהתמורה בעד עבודתם תוקדש לקרן הנאמנות לישובי הספר. והמעסיקים התחייבו לתרום סכום מקביל לתרומת הפועלים המועסקים עליהם. יש להצטער על כך שעד היום מעסיקים פרטיים וציבוריים רבים טרם הפקידו את הכסף למטרה שאליה היה מיועד, ודבר זה מכביד ומקשה על ביצוע עבודות שתוכננו והובטחו לישובי הספר. ובהזדמנות זאת, מעל במה נכבדת זו, אני פונה לאזרחי המדינה: ימלא כל אחד את תובתו הלאומית והחברתית לישובי הספר הניצבים בקו האש בזה שיצטרף למחנה המתנדבים.

חברי הכנסת, הצעת החוק באה להאריך תקופת של תקנות אלה לעוד שנתיים נוספות, עד יום ו' בתמוז תשל"ב (30 ביוני 1972). ועדת העבודה אשר דנה בהצעת החוק הכניסה תיקונים וכן שינויים המתחייבים

אנו עוברים לסעיף י"ב של סדר-היום: חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת-חירום), תש"ל-1970, קריאה שנייה ושלישית. חוק זה נדון בקריאה ראשונה ביום 8 ביוני 1970 ואין בו הסתייגויות לאחר שעבר את דיוני הוועדה. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת העבודה, חברת-הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבדת להביא לכנסת, לקריאה שנייה ושלישית, את הצעת החוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום), תש"ל-1970. הצעת חוק זו נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום ד' בסיון תש"ל — 8 ביוני 1970 והועברה לוועדת העבודה.

חברי הכנסת, המצב הבטחוני בגבולות וצרכי הישובים בספר בכוח-אדם, שיקל במידה מסוימת על העו"מ המוטל על חבריהם בעבודה, בבנייה ובשמירה, מחייבים המשך ההתנדבות לספר — התנדבות המעמידה לא פעם את המתנדבים בסכנת חיים. הצעת החוק המובאת היא להאריך לשתיהם את תוקף תקנות-שעת-חירום בעניין ביטוח מתנדבים, ורוצה אני לקוות שתוך תקופה זו ישכון השלום בגבולות ישראל; גם אז יהיה צורך במתנדבים לישובי הספר, אך מעשי האיבה ייפסקו ולא יהיה צורך בהארכתן של תקנות אלה פעם נוספת.

מאז מלחמת ששת הימים, עם נצחונו המזהיר של צה"ל, שהביס את האיבה, אך לא הביא לצערנו הרב את השלום, נמצאים ישובים רבים בספר בקו החזית מופגזים לעתים תכופות, ילדים נולדים וחיים במקלט-טיים, אך בזכות העמידה ללא חת של ישוביהם נמשכים החיים, הפעילות המשקית לא הפסקה בשום נקודה ובשום ישוב, והחברים שואפים ומשתדלים להתקיים בכבוד מעמל כפיהם.

עם חמרת המצב הבטחוני בעמק בית-שאן נטלה על עצמה ההסתדרות את היומה והאחריות לארגון תנועת מתנדבים לישובים הנזקקים לכוח-אדם. תנועת ההתנדבות הקיפה לא רק חברי ההסתדרות שנתנו ידם למפעל זה, אלא גם חברי מועדון "רוטרי", סטודנטים, "בני-ברית", ותקי ההגנה, אצ"ל ולח"י ותנועות הנוער על גוניהן השונים. מפעל ההתנדבות המאורגן, המתבטא בעבודה במשך שישה ימים בישובים, הקיף עד ל-1 באפריל 1970 28,000 מתנדבים, מהם בשנת 1968 — 8,000, ובשנת 1969 — 17,000, ומספר ימי העבודה שהושקעו על ידי המתנדבים שהוצאו על-ידי ההסתדרות מסתכם ב-165,000. שייבותה של ההתנדבות לישובי הספר היא מעבר לערכה הכלכלי. יש בה ביטוי להזדהות כלל הישוב עם ישובי הספר. היא יוצרת הרגשת בטחון נוספת בקרב תושבי קו החזית המרגישים שאינם מבודדים.

חוברת כ"ט, ישיבה פ"ג, כ"ה סיון תש"ל (29 יוני 1970)
 - חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום)
 (ארבלי-אלמולינו, זר) -

לפי תקנות. אלה, ובכל תביעה להחזרת גימלה שניתנה
 בטעות או שלא כדין, וסעיף 231 לחוק הביטוח יחול
 בשינויים המחוייבים; לעניין תקנות אלה ייוסף ברשי-
 מת בעלי-דין לפי סעיף 231 לחוק הביטוח 'המעסיק'.
 חברי הכנסת, הצעת החוק המוגשת היא ללא
 הסתייגויות, ואבקש מכבוד היושב-ראש להביאה לקריאה
 שנייה ושלישית.

היו"ר מ. זר :

אנחנו עוברים להצבעה.

הצבעה

הסעיפים 1-2 והתוספת נתקבלו.

היו"ר מ. זר :

נצביע על החוק בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום
 (ביטוח מתנדבים לעבודה בשעת חירום),
 תש"ל-1970, נתקבל.

היו"ר מ. זר :

הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 4 אחר-
 הצהריים. ישיבה זו נעולה.

מהנסיון שהצטבר במשך תקופת קיומו של החוק
 ושינויים טכניים.

בתקנה 1, בסעיף "הגדרות", מצאנו לנכון לתקן
 את נוסח ההגדרה הקיימת "במשק ובשירות ציבורי"
 ולהוסיף "ובכל שירות לציבור". ראינו בהכנסת תיקון זה
 חשיבות כדי למנוע קיפוח מסוג אנשים שאפשר לא
 היו מכוסים לפי ההגדרה שהיתה קיימת עד כה.

התעוררה שאלה לגבי השמירה המתקיימת על-ידי
 מתנדבים, ונאמר במפורש, שהתקנות בהגדרתן הקיימת
 בסעיף 1 מקיפות את השמירה שהיא עבודה כמו כל
 עבודה אחרת, המתבצעת על-ידי המתנדב, ופגיעה בזמן
 השמירה נחשבת כפגיעה בעבודה.

בהגדרת "חוק הביטוח", במקום "חוק הביטוח
 הלאומי, תשי"ד-1953" יבוא "חוק הביטוח הלאומי
 (נוסח משולב), תשכ"ח-1968".

בתקנה 2, ברישה, במקום "לעניין חלק ב' לחוק
 הביטוח", יבוא "לעניין פרק ג' לחוק הביטוח"; ובפסקה
 (3) (א), במקום "לפי סעיף 16 (א) (2) יבוא "לפי סעיף
 31 (א) (3)".

בתקנה 3, במקום "לפי חלק ב' לחוק הביטוח",
 יבוא "לפי פרק ג' לחוק הביטוח".

במקום תקנה 6 לתקנות יבוא: "בית-הדין לעבודה
 כמשמעותו בחוק בית-הדין לעבודה, תשכ"ט-1969,
 תהיה לו הסמכות הייחודית לדון בכל תביעה לגימלה

הישיבה ננעלה בשעה 19.08.